

DANT ALLIGHIERI

La Vida Nova

TRADUCCIÓ I PREFACI DE
MANUEL DE MONTOLIU

BARCELONA
BIBLIOTECA POPULAR DE «L'AVENÇ»

1903

PREFACI

Es celebre i universalment conegut el retrat del Dant fet per Giotto, on sel veu «pintat com sobre l buid, amb un senzill llorer coronant sa testa; es a dir, l'immortalitat de la pena i del dolor i la victoria sobre ells, immortal també; una figura essencialment tragica: la figura d'un home en estat de perpetual protesta, en batalla sèns treva i per tota la vida contra l món; afecció tota convertida en indignació; indignació implacable, lenta, igual, silenciosa com la d'un déu». Aquest retrat del Giotto, que ha inspirat aquestes incisives i ardents impressions al celebre Carlyle, no es pas el que ns donarà a conèixer al Dant de LA VIDA NOVA. Aquell es el cap llegendari del Dant, aquella es la mirada de l'explorador de les regions del *Més enllà*, es aquesta testa divina, tresor de l'humanitat, en quina forma immortal ha pres cos la creació més hardida que mai hagi sortit de cervell humà.

El Dant de LA VIDA NOVA es un jove... què dic!... es un infant, fundament enamorat desde ls

nou anys, extranyament seriós i pensador per la seva tendra edat, fugint del bullici i contant am veu infantil i accent enternidor tota una divina historia : l'història de Beatriu, d'un àngel baixat a la terra i d'un cor enlluernat i extàtic davant de la ràpida visió, niu d'amargor i de llàgrimes tantost la veu retornar a sa alta patria «fugint la terra, indigna de cosa tant gentil», segons frase del Dant.

La llevor de *La Divina Comedia* ja hi es a LA VIDA NOVA. *La Divina Comedia* es la lògica continuació de LA VIDA NOVA. Tota la vida íntima del Dant es el camí espiritual que l porta cap a Beatriu, realitat i símbol ensems; camí començat a la terra desde la primera salutació de Beatriu, que revelà al Dant el lligam misteriós teixit entre amdós pel destí, continuat al través de l'Infern i el Purgatori i acabat en Beatriu retrobada al Paradís, davant de la qual el Dant sent reviure son amor de nou anys amb una revivalla tant sorprenent, que quan arriba a la presència de Beatriu perd de vista l'altura a la qual ha arribat de son poema pera recordar solament son primer amor i pera parlar-ne am l'accent ingenu d'un infant. Així s desenrotlla i s lliga pels dos caps aquesta immensa cadena, aquesta immensa òrbita seguida pel viatger de l'altre món.

Doncs bé: aquesta meravella fusió de lo real am lo ideal, aquesta identificació de l'Art i de la Vida, aquest poder de transformar lo individual en universal i de saber veure lo més sublim, es a dir, «el grán secret», com diu Gœthe, al fons de la cosa més insignificant; aquest simbolisme, en fi, natural i no volgut, necessari i no convencional, que resulta de l'obra del geni, han sigut

negats una vegada més en lo que s refereix al Dant.

Totes les ramificacions de la nova escola d'interpretació dantesca arrenquen de les doctrines del comentarista Biscioni, qui, recullint una opinió perduda de Filelfo, pretengué que la Beatriu del Dant no era una dòna real, es a dir, la filla de Folco Portinari, el veí del Dant, com fins llavors s'havia generalment cregut seguint la biografia del Dant escrita per en Bocacci, quasi contemporani d'ell, que dóna noticia detallada dels seus amors am Beatriu.

Les principals conclusions de Biscioni sobre LA VIDA NOVA poden reduir-se a les següents: LA VIDA NOVA es un tractat d'amor merament intel·lectual, sense barreja d'amor profà, es a dir, essent-ne excluida tota especie d'història real. L'objecte de l'amor del Dant es la Saviesa, a la qual ell posà l nom de Beatriu; i moltes altres afirmacions totes per l'estil, es a dir, reduint sempre l valor real de les paraules a les exigències de son candid partit pres de l'alegoria de la saviesa.

Aquesta es una de les interpretacions que han format escola; però una altra interpretació més moderna i més hardida es la del celebre dantofil Rossetti, pare del famós pintor-poeta anglès. En el seu temps tot el fantastic edifici aixecat per Biscioni començava a enrunar-se a una sola observació que li féu Dionisi, a saber, que si l'enamorada del Dant era una alegoria, alegories també tenien d'esser totes dels dels poetes contemporanis seus, que parlant d'amor usaven igualment un mistic i platonic llenguatge. Llavors en Rossetti sortí hardidament a apuntalar la falsa construcció den Biscioni en

un llibre titulat *De l'esperit anti-papal que produí la Reforma*. En ell, partint de la base de l'interpretació alegòrica i responent an aquella observació, vol establir l'opinió de que tant *Beatriu* com *Giovanna*, *Selvaggia*, *Laura*, *Fiammetta*, etc., no eren res més que una personificació de la potestat imperial invocada pel Dant, en Cavalcanti, en Cino, el Petrarca, en Bocacci i tots els altres del partit gibelí, com senyora i redemptora d'Itàlia. «Tenien els gibelins,—diu en Rossetti en son llibre,—un llenguatge convencional, comú a tots llurs més distingits personatges, per medi del qual, fingint parlar d'una cosa, en parlaven d'una altra i així lograven tenir una comunicació mai interrompuda en mig de tots els disturbis i persecucions.» Segons aquest *patois*, el gibelinisme se deia *Vida* i el güelfisme *Mort*; per això l Dant diguè *VIDA NOVA*, referint-se al nou curs de sa vida política.

I, conforme al plan d'aquest enginyós trencaclosques, va interpretant passatges sencers de *LA VIDA NOVA* i de *La Divina Comedia*, on no fa més que substituir les paraules que s'hi llegeixen per les peces del seu complicat mosaic.

La principal circumstància que an els comentadors ha fet sospitar l'existència d'una alegoria al fons del personatge de *Beatriu* es l'haver escrit el Dant immediatament després de *LA VIDA NOVA* un tractat filosòfic titulat *El Convit*, ont clara i explícitament personifica la Filosofia en una bellíssima dona a la qual endreça sonets i cançons, que per consegüent deuen entendre's simbòlicament; i d'açò dedueixen els comentadors l'existència de l'alegoria en *LA VIDA NOVA*; però jo no sé veure la lògica d'aquesta deducció. Si, com veiem, el Dant mateix confessa expli-

citament en *El Convit* que la seva estimada no es cap dòna, sinó la Filosofia, ¿no fóra logic que semblant confessió l'hagués feta en LA VIDA NOVA si hagués tingut la mateixa intenció? I, no obstant, no hi trobem ni la més mínima insinuació d'aquesta especie; ademés de que si les dònnes de LA VIDA NOVA i d'*El Convit* fossin una mateixa, no sé veure la raó per què l Dant nomena a l'una Beatriu i a l'altra ni tant sols li posà nom, reduint-se no més a declarar que es personificació de la Filosofia.

Però, fóra de tot això, no cal més que l lector imparcial se fixi en la multitud de detalls insignificants de la vida quotidiana que l Dant retreu en el seu llibre pera convence-s de que no s tracta de cap alegoria intencionada. Conta que quan Beatriu li aparegué per primer cop ell tenia nou anys (i ara dieu-me francament si l Dant podia dir que en aquesta edat se li aparegués la Filosofia); conta que la trobava en l'iglesia, pels carrers; que volent ocultar aquest amor als ulls de la gent se fingí enamorat d'altres; conta, en fi, que Beatriu morí, i senyala precisament la fetxa (9 Juny 1290). ¿Es que, segons els nous comentadors, això vol dir la mort de la Filosofia en el segle XIII, epoca precisament de més vida pera l'Escolastica?

Més logic en Rossetti, observant la mateixa manera de pensar i parlar en tots els poetes erotics d'aquell temps, afirma que totes les per ell suposades dònnes dels poetes eren una mateixa personificació del poder imperial invocat pels gibelins. Però dels seus geroglífics, acrostics, logogrifs, trenca-closques, etc., no vui fer-ne menció ni crítica detallada, no perquè no valgui la pena i tampoc perquè no vulgui regonèixer,

per altra part, el valor dels lluminosos comentaris den Rossetti quan oblida l seu sistema artíficiós i reprèn la via de la simplicitat, sinó perquè, además de no donar-nos cap prova documentada sobre l'autenticitat d'aquell suposat llenguatge figurat dels gibelins, la suposició de que l Dant s'entretingués en semblants puerilitats destrueix totalment l'idea de gran poeta que d'ell tenim; sí: un poeta d'aquells que no deixen pendre forma en el seu cervell a cap idea que no hagi sortit abans roja i candent de la fornal vital del cor. Negar aquest origen pregon i misteriós a tota la meravellosa florida de ses obres es negar el poeta. LA VIDA NOVA, interpretada com una dissimulada historia d'intrigues polítiques, sens el més petit interès, manca de noblesa i plena de covardia, està separada per un pregon abim de la mateixa obra llegida com l'historya divina d'uns amors puríssims infantils, de joies inefables i de llagrimas amargues, de misterioses aspiracions i mortals defalliments, tot contat amb un llenguatge de sospirs, escrit encara baix la fonda impressió dels intims aconteixements, es a dir, presa aquesta obra com el fons real d'aquell cor jove, d'aquell gran cor que com crater encès el veiem en LA VIDA NOVA enviant les primeres vagues però potentes flamarades d'un amor sobrehumà an aquell front potent que l'havia de transfigurar més tard en la gran visió de *La Divina Comèdia*.

I, per ultim, jo diré an aquests novells comentadors rossettians: Interpreteu la primera obra del gran mestre de la manera que us plagui; dongueu-li la significació més ultra-terrena i més extraordinaria: am tots els vostres artificis no lograreu aixecar al Dant un dit més de la

gran altura on se troba si interpretem sa primera obra en el sentit absolutament literal. Doncs, què! ¿Penseu que qualsevol pot, d'un amor *real* de l'infantesa, concebir-ne una *Divina Comedia*? Diuen que es una cosa mesquina aquest amor d'infant pera un home tant gran. Concedim-ho, que es molt concedir. ¿No són les coses més grans les que neixen de la més humil? Gota a gota s forma l riu, i els fets més vulgars són la primera materia de les grans concepcions del geni. Deixin, doncs, la llur tasca, que no més fa que enxiquir i convertir en mesquins xaraders les grans figures que exalten l'humanitat, i que escoltin llur fulminant condemna de boca del gran Carlyle, que, pressentint l'arribada d'aquests comentadors que necessiten microscopis o telescopis pera veure les realitats que tenim a la plena llum del sol, exclama: «Algun critic futur que haurà totalment deixat de pensar com el Dant podrà creure tot això una mera alegoria (parla de *La Divina Comedia*), pot-ser una ociosa alegoria. Tot el Cristianisme, tal com el Dant i l'Edat Mitjana l concebien, hi es simbolisat. Simbolisat; i, no obstant, am quina sincera veritat d'intenció!, quant inconscient de tota simbolisació! El critic futur, qualsevol que pugui esser son nou pensament, que opini que l'obra del Dant ha estat tota concertada com una alegoria, cometrà un trist disbarat».

Beatriu, doncs, es realitat i simbol ensems; però simbol natural, no convencional, com són símbols tots els sers, i de més fonda significació quant més amunt estiguin en la gerarquia de la Natura.

Qui hagués pogut tenir el magic domini que de nostra llengua posseïa Verdagner pera

fer una traducció ideal de l'obra del Dant! Però, ja que això no es possible, Déu faci que les meves mans hagin estat prou encertades en la delicada transformació d'aquesta hermosa obra; i que l llegidor la trobi escaient amb el catalanesc ropatge, havent perdut lo menys possible de la gracia i majestat am les que la coneixèm rumbejant la seva expressiva, elegant i harmoniosa llengua italiana.

La circumstancia que m'ha facilitat molt la traducció fidel i quasi literal que he procurat fer ha estat la portentosa semblança que amb el nostre català classic té l'antiga llengua italiana. Aquesta i no més que aquesta ha estat la causa que m'ha mogut a traduir en vers totes les cançons de l'obra, excepte dugues, i a més conservar la forma de sonet en la traducció de tots els que s'hi troben. No més me caldrà dir, pera fer veure d'un cop aquesta semblança, que he trobat sonets en els quals no he tingut de variar més que un parell de rimes, es a dir, que totes les altres dotze paraules rimades, també resulten en català rimades segons el mateix ordre i disposició de les rimes de l'original. ¿Qui m negarà que aquesta feliç circumstancia ajuda an el traductor a fer una traducció ideal i perfecta en lo possible?

I lo mateix diré dels versos, i això prova una semblança no etimologica, sinó sintactica: rara es la vegada que en un sonet o en una cançó hagi tingut de truncar el contingut d'un vers prolongant la seva expressió en el camp del vers següent. I, referent a la prosa, me bastarà dir que he preferit caure algun cop en alguns italianismes que he trobat justificats en algunes traduccions catalanes mig-ivals d'obres italianes,

que no fer una traducció lliure i capritxosa quan no n'hi havia cap necessitat; i, per ultim, que he posat en ma traducció una incançable sol·licitud en fer català culte i elegant, a tal extrem que m'exposo a que m qualifiquin d'arcaic i amanerat. Però jo crec que aquests que això m podran criticar no hauran assaborit els refinaments d'expressió, ni admirat el noble caient de la parla catalana en llavis d'un Ausies March o un Ramon Llull; i per això m limitaré a signar-los am gest mut aquestes pures fonts, que ragen sempre immaculades, esperant que vingui a purificar-se de totes les grolleries i expressions groixudes la llengua que s vol fer passar per hereva del *bell catalanesc*.

LA VIDA NOVA

DE

DANT ALLIGHIERI

I. En aquella part del llibre de la meua memòria, abans de la qual poc s'hi podria llegir ¹, s'hi troba una rúbrica, la qual diu: *Incipit Vita Nova*. Sota la qual rúbrica, jo trobo escrites les paraules que tinc el pensament de retreure en aquest llibret, i, si no totes, al menys la llur significança.

II. Nou vegades ja, après el meu naixement, havia tornat el cel de la llum ² quasi a un mateix punt, am son propi girament, quan als meus ulls aparegué per primera volta la gloriosa dòna del meu pensament, la qual fou nomenada de molts Beatriu, i altres

1) Diu açò l'autor perquè de tot lo esdevingut en la primera edat, açò es, abans dels nou anys, poc ne podem recordar.

2) El Sol. Vol dir que ja eren passats nou anys.

no sabien que així s nomenés. Ella era ja en eixa vida prou de tcmps estada pera que ensem el cel estel·lat se fos mogut vers la part d'orient una de les dotze parts d'un grau ¹, talment que quasi dés el principi dels seus nou anys fou quan m'aparegué, i jo la vegí quasi a la fi dels meus nou anys. Ella m'aparegué vestida de nobilissim color, humil i honest, tot sagnós, cenyida i ornada a la guisa que a la seva jovenissima edat convenia. En aquell punt dic verament que l'esperit de la vida, el qual habita en la secretissima cambra del cor, comença a tremir tant fortament que el seu tremolor apareixia horriblement fins en les més petites venes, i tremint digué eixes paraules: *Ecce deus fortior me qui veniens dominabitur mihi* ². En aquell punt l'esperit animal, el qual habita en l'alta cambra ³, en la qual tots els esperits sensitius porten les llurs percepcions, començà a molt meravellar-se, i parlant especialment a l'esperit de la vista di-

1) Diu Dant al Convit, Tractat II, cap. 6: «Tot aquell cel se mou, seguint el moviment de l'estrellada esfera, d'occident a orient, un grau en cent anys». Si un grau, doncs, se fa en cent anys, la duodecima part d'un grau se farà en vuit anys i un terç, i per consegüent aquesta era l'edat de Beatriu en aquesta ocasió.

2) Veus-aquí un déu més fort que jo que ve a dominar-me.

3) El cervell.

gué aquestes paraules: *Apparuit jam beatitudo vestra* ¹. En aquell punt l'esperit natural, el qual habita en aquella part ont se suministra l nodriment nostre ², començà a plànyer, i playent-se digué eixes paraules: *Heu miser! quia frequenter impeditus ero deinceps* ³. De llavors en avant dic que Amor senyorejà l'ànima meva, la qual fou tant prest an ell disposada i començà a pendre sobre mi tanta seguretad i tanta senyoria, per la virtut que li donava la meva imaginació, que m'obligava a fer completament tot el seu voler. Ell me manava moltes vegades que cerqués per veure aquest angel infant: per açó que en la meva infantesa moltes vegades aní cercant-la; i veia-la de tant noble i lloable captinença, que, certament, d'ella se podien dir aquelles paraules del poeta Homer: «Ella no sembla filla d'hom mortal, sinó de Déu». I escaigué que la seva imatge, la qual continuament am mi estava, anc que fos enginy d'Amor pera senyorejar-me, era, am tot, de tant noble virtut, que cap vegada sofrí que Amor me regís sense l fael consell de la raó en aquelles coses, i allí ont aital consell fos util a escoltar.

1) Aparegué ja la vostra beatitud.

2) Es a dir, l'esperit vocal, que habita a la boca.

3) Pobre de mi!, car d'aquí endavant sovint me sentiré impedit.

Però com açò de dominar les passions i els actes de tant extrema joventut apar exagerat parlar, me n'aniré d'açò; i passant per sobre moltes coses, les quals se podrien traure de l'exemple ont naixen aquestes, vindré an aquelles paraules, les quals són escrites en la meva memoria sota majors paragrafs.

III. Après que foren passats tants dies que tot just eren complerts nou anys après l'aparició supraescrita d'aquesta gentilissima ¹, a l'ultim d'aquests dies esdevingué que aquesta admirable dòna m'aparegué vestida de color blanquíssim al mig de dues gentils dònes, les quals eren de més avançada edat; i passant per una via girà ls ulls vers aquella part ont jo estava molt paorós; i am la seva inefable cortesia, la qual es avui remunerada en el gran segle, me saludà, tant virtuosament, que m semblà llavors veure tots els termes de la beatitud. L'hora en que l seu dolcíssim salut m'arribà, era verament la nona d'aquell jorn; i com aquella fou la primera volta que les seves paraules se mogueren pera venir a ma orella, me sorprengué una tal dolcesa que com ubriagat fugí de la gent. I, corrent al solitari lloc d'una cambra meva, po-

1) Dant, per consegüent, tenia 18 anys, i Beatriu 17 i un terç.

sí-m a pensar en aquesta gentilíssima; i pensant en ella me sobrevingué un suau són, en el qual m'aparegué una meravellosa visió: me semblava veure en la meva cambra un nuvol de color de foc, dins del qual jò vesllumava una figura d'un senyor ¹ d'aspecte paorós pel qui l'esguardàs; i semblava-m ple de tanta joia, que admirable cosa era; i en ses paraules deia moltes coses, de les quals jo no n sentia sinó poques, entre les quals sentí aquestes: *Ego dominus tuus* ². En els seus braços me semblava veure una persona dormint, nua, sols que envolta me semblava lleugerament en un llençol color de sang; la qual, esguardant jo molt atentament, coneguí que era la dòna de la salutació, la qual s'havia l jorn abans dignat de saludar-me. I en una de les mans me semblava que aquell tingués una cosa tot ardent; i semblava-m que m digués així paraules: *Vide cor tuum* ³. I havent ell estat així qualque estona, semblava-m que desvetllés a la que dormia; i tant s'esforçava am son enginy, que li feia menjar aquella cosa que en la mà li ardia, la qual ella menjava de mal grat. Aprés d'açò, poc trigà la seva joia en esdevenir amarguissim plor; i

- 1) Aquest era Amor.
- 2) Jo sóc el teu senyor.
- 3) Mira l teu cor.

així plorant recullí eixa dona en els seus braços, i amb ella me semblava que se n'anés cap al cel; i perquè m'invaí tant gran angoixa, que l meu feble són no pogué ja sostenir-se, ans se rompé i fui desvetllat. I incontinent comencí a pensar; i trobí que l' hora en la qual m'era eixa visió apareguda era estada la quarta de la nit; i s veu clarament que aquesta fou la primera hora de les nou ultimes hores de la nit. I pensant en açò que m'era aparegut, proposí-m fer-ho sentir a molts que eren famosos trovadors d'aquell temps, i com fos cosa que jo hagués ja après per mi mateix l'art de dir paraules am rima, proposí-m fer un sonet en el qual jo saludés tots els fedels d'Amor, i, pregant-los que judiquessen la meva visió, escriguí-ls ço que jo havia en el meu somni vist. I comencí llavors eix sonet:

A tota ànima presa i cor vençut,
davant dels quals vindrà lo dir present,
per que de llur parer jo n'hagi esment,
en nom del seu Senyor Amor, salut.
Ja tres hores havia corregut
el temps que tot estel es més lluent
quan m'aparegué Amor sobtadament,
que recordant-lo sols, d'horror só mut.
Alegre me semblava Amor, tenint
mon cor en mà i en braços ell tenia
ma dona, envolta en un llençol dormint.

I ell l'esvetllà, i llavors d'eix cor cremant
ella paorosa i humilment peixia:
après lo vegí anar-sen tot plorant.

Aquest sonet se divideix en dues parts. En la primera jo saludo i demano resposta. En la segona exposo ço a que deu respondre-s. La segona part comença ací:
Ja tres hores.

Aquest sonet fou judicat per molts i en molt diversos sentits, entre ls quals hi hagué aquell que jo nomeno l primer dels meus amics ¹; i composà llavors un sonet, el qual comença *Vedesti*, etc. I aquest fou quasi l principi de la nostra amistat, açò es, quan ell sapigué que jo era aquell que li havia açò enviat. El ver sentit del dit somni no fou vist llavors per ningú, però ara es manifest als més ignars.

IV. D'aquesta visió en avant comença mon esperit natural a ser contrariat en ses operacions, car l'ànima era tota absorta en el pensament d'aquella gentilissima; jo esdevinguí doncs en poc de temps de tant flaca i debbil condició que a molts amics meus condolia l meu aspecte, i molts plens de curiositat curaven de saber de mi ço que jo volia del tot amagar d'altri. I jo, adonant-me de les malevoles preguntes que m feien, per volun-

1) Aquest que Dant nomena l primer dels seus amics es Guido Cavalcanti.

tat d'Amor, el qual me manava segons el consell de la raó, els responia que Amor era qui així m'havia governat. Culpava a Amor, perquè jo portava al visatge tants dels seus signes, que açò no podia amagar-se. I quan me demanaven: «Per què t'ha emmalaltit així aquest Amor?», jo somrient els esguardava i res els deia llavors.

V. Un jorn esdevingué que aquesta gentilissima estava asseguda en un lloc ont se sentien lloances a la Regina de la Gloria ¹, i jo era en un lloc des del qual veia la meua beatitud, i entremig d'ella i de mi, en recta linia, seia una gentil dòna de molt placevol aspecte, la qual me mirava moltes voltes, meravellant-se dels meus esguarts, que semblava que an ella s'adrecessin, i per ço molts s'adonaren de les seves mirades. I tant fou així que en eixint d'aquest lloc em sentí dir ben aprop: «Mira com eixa dòna atormenta aquest jove». I, nomenant-la, comprenguí que parlaven d'aquella que al mig era estada de la linia recta que començava en aquella gentilissima i termenava en els meus ulls. Llavors molt me confortí, havent la seguretat de que l meu secret no havia estat descobert, aquell jorn, per

1) Açò es, en una església on se cantaven lloances a la Verge Maria.

la meva vista; i incontinent pensí fer d'aquesta gentil dama escut de la veritat; i tant enginy mostrí en poc de temps, que l meu secret el tingueren per sabut moltes persones que de mi enraonaven. Amb aquesta dòna m'amaguí qualques mesos i anys; i per fer-ho més credivol a altri, escriguí pera ella certes cosetes en rima, les quals no fóra l meu pensament d'escriure ací si no fos que ho faig pera tractar d'aquella gentilissima; i per ço les deixaré totes, salvat que qualche cosa n'escriuré que m sembli esser lloança d'ella.

VI. Dic que en aquest temps, quan aquesta dòna era encobriment de tant amor, per la meva part me prengué un desig de voler lloar el nom d'aquella gentilissima, i acompanyar-lo de molts noms de dònes, i especialment del nom d'aquesta gentil dòna; i prenguí ls noms de seixanta les més belles de la ciutat, on la meva dòna fou posada per l'Altíssim, i composí una epistola en forma de serventès ¹, la qual no transcriuré; i no n'hauria feta menció sinó pera dir que component-la meravellosament escaigué que en cap altre

1) Serventès era una composició poètica feta generalment en terça rima (com es tota *La Divina Comèdia*). Aquesta composició del Dant no ha pogut esser trobada fins ara.

lloc pogué l nom de la meva dòna estar sinó en el novè, entre ls noms d'aquestes dònës.

VII. La dòna am la qual jo havia tant de temps amagada ma voluntat se vegé forçada a departir de la sobredita ciutat pera anar a país llunyà; per ço que jo, quasi mancat de la bella defensa que m'era presa, assats men desconortí, com jo no ho hauria abans cregut. I pensant que, si del seu departimènt jo no n parlava un poc dolorosament, tot-hom se n'adonaria més prest del meu encobriment, proposí fer qualque complanta en un sonet, que transcriuré, ja que la meva dòna fou immediat motiu de certes paraules, que en el sonet se troben, com apar a qui ho comprèn. I llavors escriguí eix sonet:¹

Oh vosaltres que per la via d'Amor passeu,
repareu i mireu si hi ha cap dolor com el meu,
i us prec tant sols que volgheu oirme; i après
imagineu si jo sóc hostatge i clau de tot torment.

Amor, no ja per la meva poca bondat, ans
per sa noblesa, me posà en vida tant dolça i
suau, que jo m sentia dir al meu darrera moltes
vegades: «Vès per quina dignitat té aquest
tant noble l cor!»

Ara he perduda tota ma hardidesa que m

1) Sonet, entre ls poetes d'aquell temps, significava també qualsevol composició poetica de curta extensió.

venia de l'amorós tresor: per ço tot indecís romanc talment, que de parlar men vénen dubtes.

I així volent fer com aquells que per vergonya amaguen llur desventura, per fòra mostro alegria i dintre del meu cor me consumesc i plor.

Aquest sonet té dues parts principals. En la primera m'proposo invocar els fedels d'Amor amb aquelles paraules de Jeremies profeta: *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite et videte si est dolor sicut dolor meus*; i pregar qui m' vulgui oir. En la segona conto ont Amor m'havia posat, amb una intenció que les extremes parts del sonet no mostren; i dic ço que jo he perdut. La segona part comença ací: *Amor, no ja*.

VIII. Aprés el departiment d'aquesta gentil dòna plagué al Senyor dels angels cridar a la seva Gloria una dòna jove i de molt gentil aspecte, la qual fou assats graciosa en vida; i el seu cos el vegí jaure sense l'ànima en mig de moltes dònnes, les quals ploraven molt pietosament. Llavors, recordant-me que ja l'havia vista fer companyia an aquella gentilíssima, no poguí reprimir quelques llagrimes; ans plorant proposí-m dir quelques paraules de la seva mort com premi de que qualche vegada l'havia vista am la meva dòna. I d'això n toquí qualche cosa a l'ultima part de les paraules que jo n diguí, com apar manifestament a qui ho entén. I diguí

llavors aquests dos sonets, dels quals el primer comença: «Ploreu, amants...»; el segon, «Mort traidora...»

Ploreu, amants, puix que ja plora Amor,
oïnt ço que al present el fa plorar;
Amor, de dònnes sent pietós clamor
i veu-les amarc dol pels ulls mostrar;
perquè traidora mort en gentil cor
son poder implacable ve d'usar,
marcint açò (salvat tant sols l'honor)
que en gentil dòna al món es de lloar.
Oïu -en quant honor Amor li havia,
que l vegí lamentar-se en forma vera
sobre la morta i escaient imatge.
Vers el cel tot sovint els ulls tenia,
on l'ànima gentil ja entrada era,
que dòna fou al món de gai visatge.

Aquest primer sonet se divideix en tres parts. En la primera clamo y sol·licito als fedels d'Amor a plorar; i dic que llur Senyor plora, i que, sentint la causa perquè ell plora, curin més d'escoltar-me. En la segona explico la causa; en la terça parlo de l'honor que Amor féu an aquesta dòna. La segona part comença ací: *Amor de dònnes sent*; la terça ací: *Oïu*.

Mort traidora, enemiga de pietat, del dolor antiga mare, judici incontrastable, feixuc, puix que al meu cor en dol has donada materia i em fas anar concirós, de maleir-te ma llengua no s fadiga.

Però si vull fer-te manca de tota gracia, cal que jo conti l teu pecat, culpable de tots els mals; no perquè de la gent ignorat sia, ans pera indignar d'aquí en avant a qui d'Amor se nodreixi.

D'aquest món has arrencada la cortesia, i ço que en dòna es de preuar, la virtut; en gaia joventut has destruïda l'amorosa gentillesa.

I no vull descobrir qual dòna sia, més que per les seves propietats conegudes: qui no mereixi salvació, que no esperi mai haver la seva companyia.

Aquest sonet se divideix en quatre parts. En la primera clamo la Mort am certs noms propis d'ella; en la segona, tot parlant-li, dic la raó que'm decideix a blasmar-la; en la terça la vitupero; en la quarta m giro a parlar a persona indefinida, anc que respecte a la meua intenció sia definida. La segona part comença ací: *Puix que al meu cor*; la terça ací: *Però si vull*; la quarta ací: *Qui no mereixi*.

IX. Aprés pocs dies de la mort d'aquesta dòna esdevingueren coses per les quals me convingué departir de la sobredita ciutat, i anar vers aquell lloc, ont era la gentil dòna que era estada la meua defensa i abric, encara que no tant lluny fos el terme de mon viatge com ella era. I anc que jo fos en companyia de molts, exteriorment el viatge me desplaçava tant, que ls sospirs quasi no podien desfogar

l'angoixa, que l cor sentia d'allunyar-me de la meva beatitud. Però l dolcíssim Senyor, el qual me senyorejava per virtut de la gentilíssima dòna, m'aparegué en la meva imaginació com pelegrí humilment vestit, i am vils draps. Ell me semblava espavorit i esguardava en terra, encar que qualche volta me semblava que ls seus ulls se giressin a un bell rierol corrent i claríssim, el qual anava a lo llarc del camí ont jo m trobava. Me semblà que Amor me cridés i em digués eixes paraules: «Jo vinc d'aquella dòna, que es estada tant de temps la teva defensa, i sé que no ha de tornar, i per ço l teu cor, que jo t'obligava a tenir prop d'ella, jo l tinc am mi, i duc-lo a una altra dòna, la qual serà ta defensa, com ho era aquesta (i la nomenà, així que jo bé la coneguí). Emperò d'aquestes paraules, que t'he dites, si algunes en repetisses, digues-les de sort que per elles no s pugui descobrir el simulat amor que has mostrat an aquesta, i que t convindrà mostrar a altri». I, dites eixes paraules, desaparegué tota aquesta visió meva sobtadament, per la grandíssima commoció que Amor me causà; i, quasi cambiat en el meu aspecte, cavalquí tot aquell jorn molt concirós i acompanyat de molts sospirs. Passats uns dies comencí aquest sonet:

Cavalcant concirós abans d'ahí
pel caminar que molt me desplaïa,
trobí Amor al bell mig d'aquella via
portant vestit humil de pelegrí.
En son aspecte me semblà mesquí
com si ell hagués perduda senyoria,
i, sospirant, amb el cap baix venia
per no veure ningú pel seu camí.
Tantost me veu ja m crida pel meu nom
i diu: «Jo vinc de lloc molt allunyat,
ont estava l teu cor pel meu voler,
i trec-lo per servir novell plaer».
Llavors me sobtà d'ell tal pïetaç,
que ell se n'anà, prô no recordo com.

Aquest sonet té tres parts. En la primera part dic com jo trobí Amor, i com m'aparegué; en la segona dic ço que ell me digué, anc que no complidament, per la temença que jo havia de descobrir el meu secret; en la terça dic com ell desaparegué. La segona comença aci: *Tantost me veu*; la terça aci: *Llavors d'ell*.

X. Aprés la meva tornada, posí-m a cercar aquesta dòna que l meu Senyor m'havia nomenat pel camí dels sospirs. I per ço que l meu parlar sia més breu, diré que en poc de temps talment ne fiu la meva defensa que molta gent n'enraonava més enllà dels termes de la cortesia, ço que moltes vegades m'atormentava durament. I per eixa causa, ço es, per eixes desconvenívoles veus que semblaven infamar-me de viciós, aquella gen-

tilíssima, la qual fou vencedora de tots els vicis i regina de la virtut, passant per qualque lloc me negà son dolcíssim salut, en el qual estava tota la meva beatitud. I eixint un poc del present assumpte, vull donar a entendre tot açò que l seu saludar en mi virtuosament obrava.

XI. Dic que quan ella apareixia en qualsevol lloc, per l'esperança de l'admirable salut, cap enemic me romania, ans me sobtava una flama de caritat que m feia perdonar a qualsevol que m'hagués ofès; i el qui llavors m'hagués demanat quelcom, la meva resposta fóra estada solament *Amor*, dit amb humil visatge. I un esperit d'Amor, destruint tots els altres esperits sensitius, empenyia fóra ls febles esperits de la vista i els deia: «Aneu a honorar la dòna vostra». I ell restava en el lloc llur ¹. I qui hagués volgut conèixer Amor, fer-ho podia mirant el tremor dels meus ulls. I quan aquesta gentilíssima dòna saludava, no perquè Amor volgués amagar-me l'intolerable beatitud, ans per sobreabundor de dolcesa, ell esdevenia aital, que l meu cor, el qual estava tot sota son poder, moltes vegades se movia com cosa pesant inanimada. Així que apar manifestament que en el

1) Ço es, en els ulls.

seu salut estava la beatitud meva, la qual moltes vegades passava i superava la meva capacitat.

XII. Ara, tornant a l'assumpte, dic que, après que la meva beatitud me fou negada, me sobtà tant gran dolor, que, apartant-me de la gent, en solitari lloc aní a banyar la terra d'amarguissimes llagrimas, i après que un poc me sentí allejat d'aquests plors entrí en la meva cambra, restant allí on podia plànyer sense esser oit. I aquí clamant misericordia a la dòna de la cortesia i dient: «Amor, ajuda l teu fedel», m'adormí llagrimejant com un noiet apalliçat. S'escaigué, quasi en el mig del meu sòn, que m semblava veure en la meva cambra, assegut prop de mi, un jove vestit de blanquissim ropatge, i molt concirós, a jutjar pel seu aspecte, ell m'esguardava allí on jo jeia. I, havent-me esguardat algun temps, semblava-m que sospirant me cridés i digués eixes paraules: *Fili mi, tempus est ut prætermittantur simulata nostra* ¹. Llavors me semblava que jo l conegués, perquè me nomenava com assats vegades en els meus somnis m'havia ja nomenat.

1) Fill meu, ja es temps d'abandonar els nostres simulaments.

I, esguardant-lo, me semblava que plorés pietosament i esperés de mi qualque paraula, i per ço jo, asserenant-me, comencí a parlar així amb ell: «Senyor de la noblesa, per què plores?» I ell me digué eixes paraules: *Ego tanquam centrum circuli, cui simili modo se habent circumferentiæ partes; tu autem non sic* ¹. Llavors, pensant en ses paraules, me semblà que m'havia parlat molt obscur, talment que jo, esforçant-me a parlar, li diguí eixes paraules: «Què es açò, Senyor, que tu m parles am tanta obscuritat?» I ell me digué en llengua vulgar: «No m demanis res més que ço que util te sia». I per ço comencí amb ell a enraonar de la salutació que m fou negada; i li n demaní la causa. Per açò d'eixa manera ell me respongué: «Aquella nostra Beatriu oí de certes persones, de tu enraonant, que la dòna aquella que jo t'anomení pel camí dels sospirs rebia de tu qualque ofensa. I per ço aquesta gentilíssima, la qual es contraria de totes les ofenses, no s dignà saludar la teva persona, tement no fos danyosa. I com que verament sia conegut d'ella quelcom del teu secret per antiga costum, vull que tu digues certes paraules en rima en les quals

1) Jo sóc com el centre d'un cercle, respecte al qual se troben igualment totes les parts de la circumferència; però no així tu.

tu manifestis la força que jo tinc sobre tu per ella i com tu fores seu ben tost des ta infantesa. I d'açò invoca testimoni al qui ho sab¹; i li pregaras que tot açò ho diga an ella; i jo que só aquell, volenter li n parlaré; i amb açò sabrà ella la teva voluntat, la qual sabent coneixerà les paraules dels enganyats. Aquestes paraules fes que siguen quasi un medi pera no parlar-li directament, ço que no es digne; i no les enviis a part alguna on poguessin ser oides d'ella sense mi, ans fes-les anar ornades de suau harmonia, en la qual jo hi seré totes les voltes que siguen menester». I dites eixes paraules desaparegué, i el meu somni fou romput. I jo, remembrant, trobí que aquesta visió m'era apareguda a la nona hora del dia, i ans que jo sortís de la meva cambra proposí fer una balada, en la qual complís ço que l meu Senyor m'havia imposat, i fiu eixa balada:

Jo vull, balada, que ara a Amor retrobis
i amb ell vagis davant la dòna mia
pera que de ma excusa, que tu cantes,
el meu senyor amb ella parlar pugui.
Tant cortesment camines, oh balada,
que sense companyia

1) Amor.

arreu hauries de tenir coratge;
prô si tu vols anar-ten més segura,
abans a Amor retroba;
que potser no es pas bo que sêns ell vagis.
Car aquella que deu avui oir-te,
si, com jo crec, envers de mi es irada,
facilment deshonor ara t faria,
si tu no anesses d'ell acompanyada.
Ab sò dolcissim, quan amb ell tu sigues,
comença eixes paraules
après que pietat hages pregada:
«Madona, aquell que avui a vós m'envia,
quan vos plagués, voldria,
que m'escolteu, si n té, la seva excusa.
Amor es qui per vostra gentilesa
el fa girar l'esguart segons com vulgui;
doncs, el per què li ha fet mirar a una altra
prou ho sabeu, però l seu cor no muda».
«El seu cor,—li diras,—ha estat, madona,
amb una fe tant ferma,
que a vos servir tot pensament li apresta:
tost vostre fou; ni ha defallit fins ara.»
I si ella no t creu, digues
que ho demani a l'Amor, que l ver diu sempre;
i vers la fi faras-li humil pregaria,
si l perdonar me hagués de fer-li pena,
que m comandi en missatge que jo mora
i ella l'esclau veurà obeïr-li alhora.
Digues a aquell que de pietat es clau,

abans que de madona comiat prenguis,
 el qual li sabrà dir les raons meves
 mercè a la teva musica suau:
 «Aquí roman amb ella
 i de ton serve, com voldras, raona;
 i si mercè a ton prec ella l perdona,
 fes que li anonci am gai semblant la pau».
 Gentil balada meva, quan te plascia,
 marxa en tal punt, que sies ben rebuda.

Aquesta balada se divideix en tres parts. En la primera li dic ont ha d'anar, i la conforto pera que vaja més segura, i dic en companyia de qui pot posar-se, si vol segura anar i sense cap perill; en la segona dic ço que cal fer-li entendre; en la terça li dono llicència pera anar-sen quan vulgui, recomanant son departiment en els braços de la fortuna. La segona part comença ací: *Am sò dolcissim*; la terça act: *Gentil balada*. Podria qualsevol oposar-se contra mi i dir que no sap a què ve l parlar jo en segona persona, perquè la balada no es altra cosa que les paraules que jo dic. Per açò diré que aquest dubte l crec resoldre i aclarir en parts encara més dubtoses d'aquest llibre; i llavors ho comprendrà qui dubti i qui vulgui objectar-me.

XIII. Après aquesta dita visió, havent ja dit les paraules que Amor m'havia imposat de dir, començaren molts i diversos pensaments a combatre-m i a temptar-me, cadascú quasi irresistiblement; entre ls quals pensaments quatre me torbaven més el repòs de la vida. L'un dels quals era aquest: «Bona es la senyoria d'Amor; per ço que trau l'enteniment de son fedel de totes les coses vils». L'altre era aquest: «No es bona la senyoria

d'Amor: per ço que, quanta més de fe l'seu fidel li porta, tant més greus i doloroses proves li cal passar». L'altre era aquest: «El nom d'Amor es tant dolç de sentir, que impossible m'apar que la seva influencia sobre les demés coses sia altra que dolça, com així es escrit: *Nomina sunt consequentia rerum*»¹. El quart es aquest: «La dòna per la qual Amor t'opri-meix així, no es com les altres dònes que són lleugeres de cor».

I cadascú me combatia talment, que m feia estar com aquell, que no sap per quin indret pendre l seu camí, i que vol caminar i no sap on s'adreci. I si jo intentava de voler cercar una via comuna a tots ells, ço es, on tots s'acordessen, aquesta via era molt dolorosa pera mí, car la trobava en clamar i posar-me en els braços de la pietat. I en aquest estat restant, me prengué voluntat d'escriure-n paraules rimades. I diguí llavors eix sonet:

Tots els meus pensaments parlen d'Amor,
i tant immensa n'es llur varietat,
que l'un me fa preuar sa potestat,
altre foll me pondera l seu valor.
Aquest am l'esperança m du dolçor;
aquell me fa plorar desconortat,

1) Els noms són conseqüències de les coses.

i sols s'acorden en clamar pietat
dins del cor tremolant am greu temor.
Per ço no sé per quin camí comenci,
i vull parlar, però no sé què m diga;
i així me trob en amorosa errança.
I si de tots vull fer-ne una aliança,
cal-me cridar llavors a ma enemiga,
mi senyora Pietat per que m defensi.

Aquest sonet pot dividir-se en quatre parts. En la primera dic i exposo que tots els meus pensaments són d'Amor; en la segona dic que són distints i conto la llur diversitat; en la terça dic açò en que tots semblen acordar-se; en la quarta dic que, volent parlar d'Amor, no sé de quin d'ells prengui materia, i si la vull pendre de tots, cal-me clamar la meua enemiga mi senyora Pietat. Dic mi senyora quasi am to ironic. La segona comença ací: *I tant immensa*; la terça: *I sols s'acorden*; la quarta: *D'on jo*.

XIV. Aprés la batalla dels diversos pensaments esdevingué que aquesta gentilíssima vingué en un lloc on moltes dones gentils eren aplegades; al qual lloc jo fui conduit per una persona amiga que s creia donar-me un gran plaer, ja que m portava allí on tantes dones mostraven la llur bellesa. D'ont jo quasi no sabent a quina fi fos jo menat, i fiant en la persona, la qual conduit havia a un amic seu fins a l'extremitat de la vida¹, diguí: «Per què som vinguts fins aquestes dò-

1) Diu açò pel cas que li passà, i que contarà desseguida.

nes?» Llavors aquell me digué: «Pera que sien dignament servides». I lo ver es que aplegades eren allí pera fer companyia a una gentil dòna que desposada s'era aquell jorn; i per ço, segons l'usança de la dita ciutat, convenia que li fessin companyia la primera volta que seia a taula. Així es que jo, creient-me fer el plaer d'aquest amic, proposí-m estar al servei de les dònes en sa companyia. I acabat de fer el meu determini me semblà sentir un meravellós tremor que, començant en el meu pit cap a l'esquerrana part, s'extengué de sobte per totes les parts del meu cos. Llavors jo recordo que m recolzí dissimuladament en una pintura, la qual circumdava aquesta sala; i, tement que ls altres se fossen adonats del meu tremolor, alcí ls ulls, i mirant les dònes vegí entre elles la gentilissima Beatriu. Llavors foren tant torbats els meus esperits per la força que Amor prengué veient-se en tanta proximitat a la gentilissima dòna, que no m romangué en vida res, fòra dels esperits de la vista; i encara aquests romangueren fòra de llurs instruments, car Amor volia estar en el llur nobilíssim lloc pera veure l'admirable dòna; i anc que jo fos tot un altre que abans, molt me dolia d'aquests esperitets, que fort se lamentaven i deien: «Si aquest no ns llencés tant lluny del nostre

lloc, podriem estar veient la meravella d'aquesta dòna, així com estan els altres nostres iguals». Jo recordo que moltes d'eixes dònes, adonant-se de la meva transfiguració, començaren a meravellar-se; i enraonant se reien de mi amb eixá gentilíssima; i d'açò adonant-se l'amic meu, de bona fe me prengué per la mà, i, traient-me fòra de la vista d'aquestes dònes, me demanà què tenia. Llavors, un poc reposat i retornats els meus esperits morts, i els desterrats revinguts a llurs possessions, diguí a eix amic meu eixes paraules: «Jo só tingut els peus en aquella part de la vida, més enllà de la qual no s pot anar amb intenció de retornar». I, departit d'ell, torní a la cambra de les llagrimes, en la qual, plorant i avergonyint-me, entre mi deia: «Si aquesta dòna sapigués el meu estat, jo no crec que així s rigués de ma persona, ans crec que molta pietat li n vindria». I en eixos plors estant proposí-m dir paraules en les quals, an ella parlant, significués la causa de la meva transfiguració i digués que jo sé bé que ella no n te coneixença i que, si n tingué, jo crec que altrament pietat li vindria; i proposí-m dir-li, desitjant que mes paraules vinguessen per fortuna a sa noticia. I llavors diguí eix sonet:

Amb altres vos rieu del meu posat
 i no sabeu, oh dòna, allí on se cova
 el trist secret de la figura nova,
 am que m veieu quan mir vostra beltat.
 Si ho sabesseu, la vostra pietat
 no podria am mi fer l'usada prova;
 que Amor, quan tant aprop de vós me troba,
 pren tant dalit i tal seguretat,
 que perseguint mos esperits paorosos,
 a uns fereix i a altres llença a les defòres,
 fins que ell sol resta i sols de veure-us cura.
 Per ço m veig cambiada la figura,
 més no tant que no senti bé llavores
 els ais dels que són fòra tormentosos¹.

Aquest sonet no l divideixo en parts perquè la divisió no s fa sinó per aclarir la significació de la cosa dividida; i com sia que per les més amunt explicades circumstancies sia prou manifest, no ha menester de divisió. Ver es que entre les paraules on s'explica l'assumpte d'aquest sonet, se n'hi troben algunes de dubtoses; ço es, quan dic que Amor destrueix tots els meus esperits, i sols els de la vista resten am vida, emperò fòra dels instruments llurs. I aquest dubte es impossible de resoldre pera qui no sia eu el mateix grau fedel d'Amor; i pera aquells que ho són es manifest tot allò que resoldria les dubtoses paraules; i per això no vull aclarir aital dubte, car mes paraules foren inútils o bé sobreres.

XV. Aprés la meva transfiguració me sobtà un pensament fixe, el qual poc sen fu-

1) Ço es, els ais tormentosos dels esperits llençats a fòra.

gia de mi: ans continuament me reprenia, i tenia am mi aquest enraonament: «Puix que tu esdevens de tant ridicol aspecte quan ets aprop d'aquesta dòna, com doncs cerques per veure-la? I veus-aquí que si ella t demanés qualque cosa, què li respondries, suposant que tu haguessis lliure cadascuna de tes facultats en tot quant li responguessis?» I an aquest responia un altre humil pensament i deia: «Si jo no perdés les meves facultats i fos lliure talment que jo pogués respondre, li diria que tant tost com jo imagino la seva admirable bellesa, tant tost me sorprèn un desig de veure-la, el qual es de tanta virtut que mata i destrueix en la meva memoria ço que contra ell s'hi pogués aixecar; i per ço no m priven les passades passions de cercar la vista d'aquella». Per ço, mogut d'aitals pensaments, proposí-m dir certes paraules en les quals, excusant-me a ella de tal reprensió, posés també allò que m'esdevé aprop seu. I fiu aquest sonet:

Tot ço que passa en la ment meva mor
tantost de lluny us veig; més quan propê
sóc a vós, Amor sento, dolç tresor,
que m diu: «Fuig, si morir-te no t convê!»
El semblant mostra la color del cor,
que defallint, on pot, allí s sosté;

i amb el meu tremolor trement també
semblen cridar les pedres: «Mor, sí, mor!»
Pecat farà llavors el qui a ma vista
no dóna a ma pobre ànima conort
mostrant-se am mi una mica compassiu.
Pietat que am vostre escarni destruïu,
la qual se cria en la mirada trista
dels ulls que desig senten de llur mort.

Aquest sonet se divideix en dues parts. En la primera dic la causa per la qual jo no m sé estar d'anar aprop d'aquesta dòna; en la segona dic ço que m'esdevé per anar prop d'ella; i aquesta part comença ací: *I quan proper*. I aquesta segona part se divideix encara en cinc més, segons cinc diverses narracions. En la primera dic allò que Amor, aconsellat per la raó, me diu quan li estic aprop; en la segona manifesto l'estat del cor per les senyals del rostre; en la tercera dic com ve a mancar-me tota seguretat; en la quarta dic que pecca aquell que no mostra pietat de mi, perquè m seria d'algun conort; en la darrera dic el per què ls altres deurién haver pietat, açò es, per la pietosa mirada que prenen els meus ulls; la qual mirada pietosa es destruïda, açò es, no s manifesta als altres per l'escarni d'aquesta dòna, l'exemple de la qual s'encomana als altres, que pot-ser veurién aquesta pietat. La segona part comença ací: *El semblant mostra*; la terça: *I pel meu tremolor*; la quarta: *Pecat fa*; la quinta: *Per la pietat*.

XVI. Après ço que jo diguí, aquest sonet m'esvetllà un desig de dir paraules en les quals digués quatre coses encara sobre l meu estat, les quals me semblava no havien estades per mi encara manifestades. La primera de les quals es que moltes vegades jo m dolia, quan la meva memoria movia la fantasia a imaginar ço que Amor me feia. La segona es

que Amor moltes voltes de sobte m'assaltava tant fort, que en mi res de vida ne restava sinó un pensament, que parlava de la meva dòna. La terça es que quan aquesta batalla d'Amor així m'combatia, jo m'movia, quasi tot descolorit, pera veure aquesta dòna, creient que m'defensaria la seva vista en eixa batalla, oblidant allò que per apropar-me a tanta gentilesa m'esdevenia. La quarta es com aital vista no solament no m'defensava, ans finalment anorreava la meva poca vida. I per ço diguí eix sonet:

Moltes vegades ve al meu pensament
l'obscura qualitat que Amor me dóna;
i tal pietat men ve, que frequentment
jo dic: «Es que açò passa a cap persona?»
Amor m'assalta tant sobtadament,
que gairebé la vida m'abandona;
i em resta un esprit viu tant solament,
i aquest roman perquè de vós raona.
Aprés m'esforç i ajuda m vull donar;
i, així esmortit i buid de tot valor,
vos vinc a veure tot creient guarir.
I si aixeco mos ulls pera esguardar,
al cor se m'hi comença aital tremor
que dels polsos fa l'ànima fugir.

Aquest sonet se divideix en quatre parts, segons quatre coses que en ell són narrades; i com aquestes

són més amunt explicades, no me n'ocuparé sinó pera distingir les parts pels llurs començaments. La segona part, doncs, comença ací: *Amor m'assalta*; la terça ací: *Après m'esforç*; la quarta: *I si aixeco*.

XVII. Aprés que jo diguí aquests tres sonets, en els quals parlí a eixa dòna i que foren narradors de quasi tot el meu estat, resolguí callar, perquè m semblava haver assats de mi manifestat. I, havent decidit no adreçar mai més la paraula an ella, me convingué rependre materia nova més noble que la passada. I però com l'ocasió d'eixa nova materia es plascent a oir, la diré tant breument com me serà possible.

XVIII. Com per causa del meu aspecte moltes persones haguessen comprès el secret del meu cor, un jorn certes dònes, les quals s'eren aplegades, delitant-se l'una en la companyia de l'altra, coneixien bé l meu cor, perquè cascuna d'elles era estada testimoni de moltes de mes torbacions. I jo, passant prop d'elles, com per la fortuna menat, fui cridat per una d'aquestes gentils dònes; i aquella que m'havia cridat era dòna de molt graciós parlar. Així que quan jo m trobí davant d'elles i vegí bé que la meva gentilissima dòna no era entre aquestes, rasserenant-me les saludí, i demaní en què complaure-les pogués. Les dònes eren moltes, entre les quals n'hi havia algunes que sen reien entre elles.

Altres hi havia que m'esguardaven esperant ço que jo diria. Altres hi havia que parlaven entre elles, de les quals una, girant els ulls vers mi, i cridant-me pel meu nom, digué aquestes paraules: «A quin fi ames tu aquesta dòna, ja que tu no pots la seva presència sostenir? Diga-ho, que en veritat el fi d'aital amor cal que sia novíssim».

I après que m'hagué dites eixes paraules, no solament ella, ans totes les altres començaren a esperar en mos ulls la meva resposta. Llavors els diguí aquestes paraules: «Senyores meves, el fi del meu amor fou un temps la salutació d'aquesta dòna, la qual pot-ser suposeu quina sia, i en allò consistia la beatitud, que era fi de tots els meus desitjos. Però, puix que li plagué negar-mel, el meu senyor Amor, per sa mercè, ha posada tota la meva beatitud en allò que no pot menys d'arribar-me». Llavors aquestes dònnes començaren a parlar entre elles; i així com veiem caure l'aigua barrejada am bella neu, així m semblava sentir les llurs paraules barrejades am sospirs. I après que hagueren una estona parlat entre elles, me digué aquella dòna que m'havia de primer parlat aquestes paraules: «Nosaltres te preguem que digues ont està aquesta tua beatitud». I jo, responent-li, li diguí així: «En aquelles pa-

raules que lloen la meva dòna». I ella respongué: «Si tu diguesses ver amb aquelles paraules que tu has dites notificant la teva condició, hauries obrat amb altra intenció¹. Per ço jo, pensant en eixes paraules, quasi avergonyint-me departí-m d'elles, i venia dient entre mi mateix: «Puix que hi ha tanta beatitud en les paraules que lloen la meva dòna, per què altre parlar es estat el meu?» I per ço proposí de pendre sempre més per materia del meu parlar ço que fos lloança d'aquesta gentilissima; i pensant molt en açò, semblava-m haver presa massa alta materia pera mi. Així es que no gosava començar; i així restí alguns dies am desig de dir i am por de començar.

XIX. Devingué après que, passant per un camí, vora del qual corria un riu de molt clares aigües, me sobtà tant gran ansia de dir, que comencí a rumiar la manera com ho faria; i pensí que parlar d'ella no fóra convenient si no parlés a moltes dònes en segona persona; i no a totes les dònes, ans solament an aquelles que són gentils i no són dònes vulgars. Llavors dic que la meva llengua

1) Se refereix als tres sonets precedents, sobre tot al segon d'ells, en el qual reprèn a Beatriu la seva poca pietat, quan diu: «Pietat que am vostre escarni destrüu», etc.

parlà quasi com per sí mateixa moguda; i diguí: «Oh dònnes, que capiu ço que Amor sia!» Aquestes paraules jo les estotjí en la ment am gran alegria, pensant pendre-les pel meu començament; i après retorní a la sobredita ciutat, i, pensant alguns dies, comencí una cançó amb eix començament, ordenada de la manera que s veurà a sota en sa divisió. La cançó comença així:

Oh dònnes, que capiu ço que Amor sia,
de ma dòna jo vull parlâ am vosaltres;
no perquè pensi dir totes ses lloes,
ans raonar pera esfogar la ment:
si en son valor s'atura l pensament,
Amor tant dolç en mi se fa sentir,
que, si llavors jo no perdés coratge,
parlant faria enamorar la gent.
Més no n vull pas parlar tant altament
que devingués, per la temença, vil;
ans tractaré de son estat gentil,
per respecte vers ella, lleugerment,
donzelles amoroses, am vosaltres,
que açò no es cosa de parlar-ne amb altres.

Invoca un angel la suma Saviesa
i diu: «Senyô, allí baix al món se troba
gran meravella en l'acte¹ i procedeix

1) Vol dir: real, veritable. *En l'acte* es locució de la filosofia escolastica.

d'un esperit que fins aquí esplendeix». El cel, que ara no té cap més defecte que I no haver-la, al Senyor ja la reclama, i quiscun sant an Ell mercè n'implora. Sols pietat la nostra part defensa¹. I parla Déu, que de ma dòna cura: «Estimats meus, sofriu en santa pau que la vostra esperança, mentres vulgui, habiti ont hi ha qui a perdre-la s'apresta, el qual dirà en l'Infern als condemnats: «L'esperança jo he vist dels benhaurats».

Madona al cel més alt es desitjada: ara jo vull de sa virtut parlar-vos. Dic: la que semblar vulgui gentil dòna amb ella vagi, que, quan va per via, Amor sobre ls vils cors un gel escampa que tots llurs pensaments destrueix i glaça, i, si algú d'ells pogués restar veient-la, o devindria noble o moriria. Més, si ella troba algú que digne sia de veure-la, aquest prova sa virtut, i si ell arriba a rebre son salut tota ofensa no sent: tant s'humilia. I encar li² ha Déu major mercè donat, que no pot mal morir qui li ha parlat.

1) Ço es, davant de tot el cel que demana Beatriu a Déu, eis de la terra no tenim altra defensa, o mitjançera, que la misericordia.

2) A Beatriu.

Diu d'ella Amor: «Com es que mortal cosa tant ornada pot esser i tant pura?»

L'esguarda après, i en sí mateix ell jura que Déu vol d'ella fer-ne cosa nova.

Ella té l rostre de color de perla, com convé a dòna haver, no sèns mesura.

Ella es tot quant de bo pot fer natura; es el model on la beltat se prova.

De sos ulls, aitant prest com els aixeca, mil esperits d'amor inflamats ixen,

que penetren als ulls de qui ls esguardi, tant a fons que quiscun al cor arriba.

Li veureu en sa boca Amor escrit: per ço ningú pot mai mirar-la fit.

Cançó, jo sé que tu aniras parlant a algunes dònes, quan t'hauré enviada: ara jo t'aconsell, car t'he adoptada com fillola d'Amor jove i senzilla, que allí ont arribis, tot pregant tu digues:

«Ensenyau-me l camí, car só enviada a aquella de qual lloa estic ornada».

I, si no vols caminâ en va, ten compte de no aturar-te mai am gent villana;

enginya-t, com podras, per fer-te entendre sols de dòna gentil i cortès home,

que t menaran ben prest per la dreuera; Amor al costat d'ella trobaras,

i a tots dos, oh cançó, em comanaras.

Aquesta cançó, per ço que sia més ben entesa, la dividiré més artificiosament que les altres, i per açò n faig tres parts. La primera part es proemi de les següents paraules; la segona es la part principal; la terça es quasi una servent de les precedents paraules. La segona comença aci: *Invoca un angel*; la terça aci: *Cançó jo sé*. La primera part se divideix en quatre: en la primera dic a qui vull jo parlar de la mia dòna, i per què ho vull fer; en la segona dic com m'apareix ella a mi mateix quan penso en son valor, i com ne parlaria si no perdés el coratge; en la terça dic com me sembla que dec parlar-ne per ço que no sia destorbat per mon abatiment; en la quarta, dient altre cop a quins jo vulgui parlar, dic la raó que m porta a parlar amb ells; la segona comença aci: *Si en son valor*; la terça aci: *I no n vull pas parlar*; la quarta aci: *Donzelles amoroses*. Aprés, quan dic: *Invoca un angel*, començo a tractar d'aquesta dòna; i aquesta part se divideix en dues. En la primera dic ço que d'ella se pensa al cel; la segona dic ço que d'ella se pensa a la terra, aci: *Ma dòna al cel més alt*. Aquesta segona part se divideix en dues. En la primera dic d'ella segons la noblesa de son ànima, narrant algunes de les seves virtuts que de son ànima procedeixen; en la segona parlo d'ella segons la noblesa del seu cos, narrant quelcom de les seves bellesaes, aci: *Diu d'ella Amor*. Aquesta segona part se divideix en dues. En la primera parlo d'algunes bellesaes de tota la persona; en la segona parlo d'algunes bellesaes de determinades parts de la persona, aci: *De sos ulls*. Aquesta segona part se divideix en dues. En l'una es qüestió dels seus ulls, que són principi d'Amor; en la segona parlo de la boca, que es fi d'amor. I pera allunyar tot mal pensament, recordaré a qui llegeix que més amunt he dit que la salutació d'aquesta dòna, la qual era obra de la seva boca, fou el fi dels meus desigs, mentres jo la poguí rebre. Aprés, quan dic: *Cançó jo sé*, afegeixo una estrofa quasi com servent de les altres, en la qual dic ço que desitjo d'aquesta cançó meva. I com aquesta ultima part es facil d'entendre, no'n faré més divisions. Convé dir que pera aclarir més la significació d'aquesta cançó convindria fer més minucioses divisions; però aquell que sia de tant poc enginy que amb aquestes que jo he fetes no la puga encara comprendre, no'm desplaularà si la deixa estar, que certament jo temo haver massa comunicat sa significació, mercè tant sols an aquestes divisions que jo he fetes, si s'esdevingués que molts les poguessin sentir.

XX. Aprés que aquesta cançó fou un quant divulgada entre la gent, com algun amic la sentís, volgué pregar-me que jo li digués què es Amor, havent pot-ser, per les oides paraules, opinió de mi més que digna. Per ço jo, pensant que aprés d'aital tractat, bell fóra tractar qualque cosa d'Amor, i pensant que l'amic digne era d'esser servit, proposí dir paraules en les quals tractés d'Amor. I diguí llavors eix sonet:

Amor i cor gentil són una cosa,
com el Poeta diu en sa cançó¹;
talment que l'un séns l'altre viure gosa,
com l'alma racional sense raó.
Quan amorosa n'es, Natura posa
al cor la llar d'Amor el seu senyô;
i en el cor, tot dormint, Amor reposa
en uns curta i en uns llarga estació.
En gentil dòna aprés apar beltat,
que plau talment als ulls, que dins al cor
naix un desig de cosa tant plascent.
I tant dura en el cor enamorat,
que fa esvetllar-se a l'esperit d'Amor;
i fa semblant en dòna home valent².

1) Al sonet original, Dant posa *Saggio*, significant Poeta. En aquest vers se refereix a Guido Guinicelli.

2) Ço es, que val.

Aquest sonet se divideix en dues parts. En la primera parlo d'ell en quant està en potencia; en la segona, en quant de potencia se resol en acte. La segona comença aci: *En gentil dòna*. La primera se divideix en dues. En la primera dic en quin subjecte sia aquesta potencia; en la segona dic com aquest subjecte i aquesta potencia sien creats ensems, i com l'un conté a l'altre com forma i materia. La segona comença aci: *Quan amorosa*. Aprés quan dic: *En gentil dòna*, dic com aquesta potencia se resol en acte; i primerament com s'hi resol en l'home, aprés com s'hi resol en la dòna, aci: *I ja semblant*.

XXI. Aprés que tractí d'Amor en la sobredita rima, voluntat me vingué de dir encara, en lloa d'aquesta gentilíssima, paraules per les quals mostrés com s'esvetlla per ella aquest Amor, i com no solament l'esvetlla allí on dorm, més allí on no hi es en potencia¹, ella meravellosament obrant lo fa venir. I diguí llavors aquest sonet:

Amor porta en sos ulls ma benvolguda:
per ço se fa gentil ço que ella mira;
per on passa, tot-hom vers ella s gira,
i fa tremir lo cor a qui saluda.
Més, si ella l seu esguart a terra muda,
de dolor per sos vicis ell sospira;
fugen del seu davant l'orgull i l'ira;
per fer-li honor, oh dònes, dau-me ajuda.
Tota dolçor, tot pensament humil
naix en el cor de qui parlar la sent,
i el que quasi la veu benhaurat viu.

1) Ço es, en cor gens dispost a l'obra d'Amor.

Ço que ella apar llavors que mig somriu
ningú ho pot dir, ni sols haver-ne esment:
tant nou es el miracle i tant gentil.

Aquest sonet té tres parts. En la primera dic com aquesta dòna resol en acte aquesta potencia mercès a la nobilíssima part dels seus ulls; i en la terça dic açò mateix respecte a la nobilíssima part de la seva boca. I entre aquestes dues parts n'hi ha una altra de petita que ve a demanar ajuda a la precedent part i a la següent, i comença aci: *Per fer-li honor*. La terça comença aci: *Tota dolçor*. La primera s divideix en tres. En la primera dic com fa virtuosament gentil ço que ella veu; i això val a dir que introdueix Amor en potencia allí on no hi era. En la segona dic com ella resol en acte Amor en els cors de tots aquells que veu. En la terça dic açò que après virtuosament obra en llurs cors. La segona comença: *Per on passa*; la terça: *I fa tremir*. Quan après dic: *Per fer-li honor*, dono a comprendre a qui tinc intenció de parlar, demanant a les dones que m'ajudin a honorar an aquella. Après, quan dic: *Tota dolçor*, dic allò mateix que he dit en la primera part, segons dos actes de la seva boca, un dels quals es el seu dolcíssim parlar, i l'altre l seu admirable somriure; emperò no dic d'açò ultim com obri en el cor d'altri, perquè la memòria no ho pot retenir, ni tampoc els seus efectes.

XXII. Après d'açò, passats no gaires dies (com plagué al gloriós Senyor, el qual no negà a sí la mort), aquell que era estat genitor de tanta meravella, quanta era aquella nobilíssima Beatriu, d'aquesta vida eixint se n'anà a la gloria eternal verament. D'on, com que aital departiment sia dolorós an aquells que romanen i són estats amics d'aquell que sen va, i cap amistat tant íntima sia, com eixa de bon pare a bon fill i de bon fill a bon pare, i aquesta dòna fos en altíssim grau de

bondat, i el seu pare (si com per molts se creu, i ver es) fos bo en alt grau, manifest es que aquesta dòna fou amargament plena de dolor. I com sia que, segons l'usança de la sobredita ciutat, dònnes am dònnes i homes amb homes s'adunin per aital tristesa, moltes dònnes s'adunaren allí, ont aquesta Beatriu plorava pietosament; i així veient algunes dònnes retornant de veure-la, les sentí dir com aquesta gentilíssima se lamentava. I entre llurs paraules sentí com deien: «Cert, ella plora talment que qui la mirés deuria morir de pietat». Llavors passaren aquestes dònnes; i jo romanguí en tanta tristor, que qualque llagrima banyava l meu rostre: per ço que jo l'amagava posant-me moltes voltes les mans als ulls. I si no fos que jo esperava encara sentir quelcom d'ella (car jo era en lloc ont passaven la major part de les dònnes, que d'ella s departien), ja me n'hauria ocultat incontinent quan les llagrimes m'havien sorprès. I, restant per ço en el mateix lloc, més dònnes encar passaren prop de mi, les quals anaven enraonant i dient entre elles eixes paraules: «Quina deu esser mai de la vida joiosa, de nosaltres, que havem sentit parlar aquesta dòna tant pietosament?» Aprés aquestes ne passaren d'altres, que venien dient: «Aquest que ací està plora ni més

ni menys com si l'hagués vista, com nosaltres». Altres també deien de mi: «Mira aquest que no sembla ell mateix: talment es devingut». I així passant aquestes dones, sentí paraules d'ella i de mi d'aquesta faisó que dita resta. Per ço jo après, pensant, proposí dir paraules, car dignament tenia ocasió de dir-les, en les quals concluís tot açò que oit havia d'aquestes dones. I com volenter les hagués interrogades, si açò no m'hagués estat causa de reprensió, prenguí l'assumpte com si jo les hagués interrogades i elles m'haguessin respost. I fiu dos sonets: en el primer dels quals suplic en la forma com desitjava suplicar; en l'altre dic la llur resposta, recullint ço que oí d'elles, com m'ho haguessen dit, responent-me. I el primer comença: *Vosaltres que porteu...*; el segon: *Ets tu aquell...*

Vosaltres que porteu semblant humil,
amb els ulls baixos tot mostrant dolor,
d'ont arribeu? Per què l vostre color
es devingut del de pietat simil?

Es que haveu vist pot-ser nostra gentil
banyat el rostre en llagrimas d'amor?

El cor m'ho diu; digau-m'ho, per favor,
car jo vos veig anar sèns acte vil¹.

1) Perquè, com ha dit més amunt, tornaven embellides i ennoblides.

I si d'aïtal pietat ara arribeu,
 resteu am mi, jo os prec sols un instant,
 i ço que d'ella sia no amagueu,
 que jo veig els ulls vostres tots plorant,
 i tant desfigurades ara aneu
 que m feu tenir el cor tot tremolant.

Aquest sonet se divideix en dues parts. En la primera clamo y demano an aquestes dones si vénen d'ella, dient-les que jo ho crec, perquè tornen embel·lides. En la segona les prego que m parlin d'ella; i la segona comença ací: *I si d'aïtal pietat.*

Ets tu aquell que, am nosaltres solament
 parlant, lloaves de ta dòna el nom?
 En la veu te li sembles certament,
 més ta figura apar d'un altre hom.
 I perquè plores tu tant coralment
 que pietat inspires a tot-hom?
 L'has vista tu plorar, que no sabs com
 dissimular la dolorosa ment?
 Oh! Deixa-ns planye i tristes caminar
 (i fa pecat aquell que no ns conorta),
 car en sos plors sentida l'hem plorar.
 Tant clara la pietat en sa faç porta,
 que aquella que l'hagués volgut mirar
 seria al davant seu caiguda morta.

Aquest sonet té quatre parts, segons que quatre maneres de parlar hagueren entre elles les dones a les que responc. I com sia que més amunt són prou explicades, no m curo de narrar l'explicació de les parts, i així les distingiré solament. La segona comença ací:

I per què plores tu?; la terça: Oh! Deixa-ns plànyer; la quarta: Tant clara la pietat.

XXIII. Après pocs dies d'açò devingué que en alguna part de la meva persona me sorprengué una dolorosa malaltia, de la qual jo sofrí per molts dies en amarguissima pena, i aquesta me conduí a tanta feblesa, que m'calia estar com aquells que no s'poden moure. Jo dic que en el novè jorn, sentint-me un dolor intolerable, sobtà-m un pensament, que era de la meva dòna. I quan haguí pensat un quant temps sobre ella, jo retorní am ma pensa a la meva debilitada vida, i, veient com n'era de lleuger el seu durar, encara que sana fos, comencí a plànyer entre mi mateix de tanta miseria. I per ço fort sospirant, entre mi mateix deia: «De necessitat convé que la gentilissima Beatriu algun jorn se mori». Però me sobtà un tant greu defalliment, que jo cloguí ls ulls i comencí a delirar com frenetica persona, i a somniar d'aquesta manera: al començament del vagar de la meva fantasia m'aparegueren certs visatges de dònes escabellades que m'deien: «També tu moriras». I après aquestes dònes, m'aparegueren certs visatges extranyys i horribles de veure, els quals me deien: «Tu ets mort». Així començant a divagar la meva fantasia, arribí al punt que jo no sabia on fos; i veure me sem-

blava dònnes caminant escabellades plorant per la via, meravellosament tristes; i semblava-m veure l sol enfosquir-se talment, que les estrelles se mostraven d'un color que m feia creure que ploressen; i semblava-m que ls aucells volant caiguessen morts i que hi haguessen grandissims terratremols. I, meravellant-me en aital fantasia, i esglaiant-me assats, m'aparegué un cert amic, que m venia a dir: «Com! No ho sabs? La teva admirable dòna es partida d'aquest segle». Llavors comencí a plorar molt pietosament; i no solament plorava en ~~na~~ imaginació, ans plorava amb els ulls banyant-los de veres llagrimas. Jo imaginava esguardar vers el cel, i semblava-m veure multitud d'angels, els quals tornaven cap amunt i tenien davant d'ells un nuvolet blanquissim; i semblava-m que aquests angels cantessen gloriosament; i les paraules de llurs cants semblava-m que fossen aquestes: *Hosanna in excelsis*, i res més no m semblava sentir. Llavors semblava-m que l cor ont era tant amor me digués: «Ver es que morta jau la nostra dòna». I per açò semblava-m caminar pera veure l cos en el qual era estada aquella nobilissima i beata ànima. I fou tant forta l'esgarriada fantasia, que m mostrà aquesta dòna morta; i semblava-m que dònnes li cobrissen la testa amb un

blanc vel; i semblava-m que sa faç hagués aital aspecte d'humilitat, que semblava digués: «Jo só anada a veure l principi de la pau». En aquest somni estant, m'invaí tanta humilitat tot veient-la, que jo cridava la Mort, i deia: «Dolcíssima Mort, vina a mi, i no sies am mi dolenta, car tu deus esser gentil, en tal lloc havent estada. Vina prest a mi, que molt te desitjo: ja veus que jo porto l teu color». I quan jo havia vist complir tots els dolorosos ministeris que als cossos dels morts se solen fer, me semblava tornar a la meva cambra, i aquí semblava-m esguardar vers el cel; i tant forta era la meva imaginació, que, plorant, comencí a dir am vera veu: «Oh ànima bellíssima, com es benhaurat aquell que t veu!» I, dient aquestes paraules am dolorós sanglot de planys, i cridant la Mort que vingués a mi, una dòna jove i gentil¹, la qual era vora l meu llit, creient que ls meus plors i les meves paraules fossen queixes del dolor de la meva malaltia, am gran paüra comença a plorar. I per ço altres dònnes que per la cambra eren, s'adonaren que jo plorava pels plors que sentien fer an aquesta; per ço fent departir de mi aquella, la qual era am mi

1) Pot-ser era sa germana, casada després am Lleó Poggi.

am molt proxima consanguinitat unida, elles vingueren cap a mi pera esvetllar-me, creient que jo somniava, i em deien: «No dormis més, i no t desconortis». I, parlant-me així, finí la forta fantasia just en el punt que jo volia dir: «Oh Beatriu, beneita sies tu!» I ja dit havia: «Oh Beatriu...» quan, retornant-me, obrí ls ulls i vegí que era enganyat; i amb el meu esforç pera cridar aquest nom la meva veu devingué tant rogallosa del sanglot dels meus plors que aquestes dònnes no m pogueren entendre. I, anc que jo molt m'averkonyís, am tot per qualque admonició d'amor me girí vers elles. I quan me vegeren començaren a dir: «Aquest sembla mort», i a dir entre elles: «Procurem confortar-lo». Per ço que moltes paraules me deien pera confortar-me, i llavors me demanaven de que jo havia hagut paor. D'aquí que jo essent un quant conortat, i havent reconegut el fals imaginar, els responguí: «Jo vos diré açò que he hagut». Llavors, començant dés el principi, fins a la fi, els diguí açò que vist havia, callant el nom d'aquella gentilissima. Jo, après, sanat d'aquesta malaltia, proposí dir paraules d'açò que m'era arribat, car me semblava que fos amorosa cosa de sentir. I així ne fiu aquesta cançó:

Dòna pietosa, encar d'etat molt tendra,
ornada assats d'humanes gentileses,
era allí on jo la Mort sovint clamava¹.
I veient els meus ulls omplerts d'angoixa,
sentint-me divagà am paraules vanes,
de sobte esclatà en plors am greu paüra;
i altres dònes llavors, que s'adonaren
de mi, per eixa que aprop meu gemia,
partir d'allí la feren,
i aproparen-se a mi per fer-se entendre.
«No dorm pas», deia l'una;
i l'altra: «Perquè tant te desconortes?»
Llavors fugí ma extranya fantasia,
i el nom clamava de la dòna mia.

Era la meva veu tant dolorosa
i rogallosa dels meus plors i angunia,
que l nom sols en mon cor poguí comprendre;
i am la mirada trista i vergonyosa
que en el meu llanguid rostre resplendia
feu-me vers elles girà l cap Amor.
I tal era de veure l meu color,
que feia enraonar de mort als altres:
«Confort ben prest donguem-li!»
l'una a l'altra pregava dolçament.
També anaven dient:

1) Ço es, vora l meu llit.

«Que es ço que veus, que així perds el coratge?»
 I quan un poc més confortat jo fui,
 jo diguí: «Dònes, dir-vos-ho ara vui»¹.

Mentres pensava jo en ma feble vida
 i veia com es curta sa durada,
 plorà Amor en mon cor, ont ell demora;
 i l'ànima m restà tant esglaiada,
 que sospirant al pensament me deia:
 «Bé convindrà que un jorn madona mora».
 I sobtà-m un esglai tant gran alhora,
 que jo cloguí mos ulls que havia fits,
 i anaven defallits
 tots els esperits meus boi divagant.
 I après imaginant,
 de veritat i coneixença fòra,
 rostres de dòna atormentats jo veia,
 que «Moriras també!» quiscuna m deia.

Aprés hé vistes ben pauroses coses
 durant aquest deliri que m féu presa;
 i trobar-me m semblà no sé en quin lloc,
 veure dònes corre escabellades,
 una plorant, una altra exhalant queixes,
 que de tristesa espurnejaven foc.
 Aprés me semblà veure a poc a poc
 torbar-se l sol i eixir pel cel estrelles,

1) Tot lo que segueix es la narració del somni que Dant fa a les dònes que l'assistien.

i plorar ell amb elles,
caure ls aucells tot volejant per l'aire,
tremir tota la terra;
i un hom m'aparegué, palid i magre,
dient-me: «Què fas? No sabs la gran novella?
Ta dòna es morta ja, que fou tant bella».

Aixecava mos ulls banyats de llagrimes
i veia (de manà semblaven pluja),
els angels que tornaven a la gloria;
i un nuvolet¹ al llur davant jo veia,
seguint el qual cantaven tots: «Hosanna»,
i si altri haguessen dit vos ho diria.
I em deia Amor: «Res més vull amagar-te,
vina a veure com jau la nostra dòna».
I el meu enganyós somni
me conduí ma dòna morta a veure;
i quan l'haguí assolida,
veia dònes que en vels l'amortallaven;
i humilitat en sí havia tant süau,
que semblava digués: «Jo sóc en pau».

Tant humil pel dolor jo devenia
de tant gran humilitat veient-la ornada,
que deia: «Oh Mort, jo t crec ara ben dolça
aprés que tu ets estada ja en ma dòna,

1) Eix nuvolet es l'ànima de Beatriu, que Dant veu pujar al cel.

i pietat no desdeny d'haver-me hauries.
 Mira quant desitjós avui arribo
 d'esser dels teus, que a ver parlar tem semblo.
 Vina, que l cor te crida».
 I me n'anava après, finit el dol;
 i quan estava sol
 deia, tot esguardant envers la gloria:
 «Feliç, ànima bella, qui t pot veure!»
 I em vinguereu llavors del somni a treure.

Aquesta cançó té dues parts. En la primera dic, parlant a indefinida persona, com jo fui desvetllat d'un somni per certes dones, i com prometí contar-les-ho. En la segona dic com jo parlí amb elles. La segona comença ací: *Mentres pensava*. La primera part se divideix en dues. En la primera dic ço que certes dones, i sobre tot una sola, digueren i feren a causa del meu somni, abans que jo retornés al ver coneixement; en la segona dic ço que aquestes dones me digueren, après que sortí d'aquest deliri; i comença ací: *Era la meua veu*. Após, quan dic: *Mentres pensava*, dic com jo ls contí aquest somni meu; i d'això n faig dues parts. En la primera descriu per ordre aquest somni; en la segona, dient a quin moment me cridaren, les remerció tacitament; i aquesta part comença ací: *I em vinguereu*.

XXIV. Após eixa vana imaginació, escaigué un dia que, seient tot concirós en algun lloc, jo m sentí començar un tremor dins del cor, així com si jo fos estat present an aquesta dòna. Llavors dic que m sobtà una visió d'Amor, al qual me semblà veure venir d'aquella part on la meua dòna estava; i semblava-m que joiosament me digués en el cor meu: «Pensa a beneir lo jorn que jo t'ena-

morí, car convé que ho facis». I verament me semblava haver el cor tant joiós que m semblava que no fos el cor meu, per la seva nova condició. I poc après aquestes paraules, que l cor me digué am la llengua d'Amor, jo vegí com venia vers mi una gentil dòna, la qual era de famosa bellesa i senyorejà molt aquell meu primer amic¹. I el nom d'aquesta dòna era Joana, anc que per sa bellesa, segons altres creuen, posat li era l nom de Primavera, i així era nomenada. I darrera d'ella, tot esguardant, vegí venir l'admirable Beatriu. Aquelles dònes passaren prop meu així l'una après l'altra, i semblà-m que Amor me parlés al cor i digués: «Aquella primera es nomenada Primavera sols per aquesta vinguda d'avui; car jo moguí a l'imposador de son nom a posar-li l de *Primavera*, ço es, *primera vindrà*², el jorn que Beatriu se mostrarà après la visió del seu fedel. I si encar vols considerar son primer nom, tant val com dir Primavera, perquè l seu nom Joana es el d'aquell Joan, el qual precedí la vera llum, dient: *Ego vox clamantis in deserto: parate viam Domini*». I encara m semblà que Amor me digués, après

1) Guido Cavalcanti.

2) Jòc de paraules sols comprensibles del tot en italià; *Primavera* se descompon en *Prima verrà*, ço es, *la primera vindrà*.

aquestes, altres paraules, ço es: «Qui volgués subtilment pensar, nomenaria Amor aquella Beatriu, per la molta semblança que té am mi». Repensant, après, tot açò proposí escriure en rima a mon primer amic (callant certes paraules les quals me semblà eren de callar), creient que encara son cor fos enamorat de la bellesa d'aquesta gentil Primavera. I diguí aquest sonet:

Jo sentí desvetllar-sem dins del cor
un esprit amorós que allí dormia;
i vegí après venir de lluny Amor
talment joiós que appena l goneixia,
dient: «Pensa no més que en fer-me honor»;
i cada mot, amb un somris, li eixia.
I am mi estant poc havia l meu senyor,
mirant vers 'quell indret d'ont ell venia,
vegí madones Vanna¹ i Beatriu
venir l'una de l'altra acompanyada;
amdós prodigis caminant ensemble,
i Amor me dix, com la memoria m diu:
«Aquesta, Primavera es nomenada,
i aquella ha l nom d'Amor: talment sem sembla».

Aquest sonet té moltes parts, la primera de les quals diu com jo m sentí desvetllar l'acostumat tremolor en mon cor, i com me semblà que Amor m'aparegués tot alegre, desde lluny; la segona diu com me

1) Contracció de Giovanna.

sembla que Amor me parlés en mon cor, i com m'apareixia; la terça diu com, après que aquest fou am mi estat un quant temps, jo vegí i oí certes coses. La segona part comença aci: *Dient: Pensa*; la terça aci: *I am mi estant*. La terça part se divideix en dues. En la primera dic allò que vegí; en la segona dic allò que oí, i comença aci: *I Amor me dix*.

XXV. Podria aquí dubtar tota persona que meresqués d'esser aclarida en sos dubtes, i dubtar podria d'açò que jo dic d'amor, com si fos una cosa per sí, i no solament substancia intel·ligent, ans com si fos substancia corporal. La qual cosa, segons veritat, es falsa; car Amor no es per sí com substancia, ans es un accident en substancia. I que jo parli d'ell com si fos cos, i encara com si fos home, se mostra per tres coses que jo dic d'ell. Dic que l vegí venir de lluny; i com sia que venir significui moviment local (i localment mobil per sí, segons el Filòsof¹, sia solament cos), clarament apar que jo suposi Amor esser cos. Dic encar d'ell que reia, i adhuc més, que parlava; les quals coses semblen esser propries de l'home, i especialment l'esser risible, i per ço apar que jo l suposi esser home. Per aital cosa aclarir, ço que convé al present, cal desde ara compondre que antigament no hi havia trovadors d'amor en llengua vulgar, ans eren trovadors

1) Aristotil.

d'amor certs poetes de llengua llatina; entre nosaltres, vull dir, anc que pot-ser entre altra gent esdevingués, com en Grecia, que no ls vulgars, ans els literats poetes d'eixes coses tractessin. I no gaires anys són passats que aparegueren per primer cop aquests poetes vulgars; i que compondre en rima en vulgar tant se valgui com compondre en vers en llatí, segons alguna proporció. I es signe de que sia de poquet temps ha, que si volem cercar en llengua d'oc i en llengua de sí, nosaltres no trobarem res escrit abans el present temps per cent cinquanta anys¹. I la causa per la qual uns quants incults haguessen fama de saber rimar, es que quasi foren els primers que rimaren en llengua de sí. I el primer que començà a rimar com poeta vulgar s'hi resolgué pel desig de fer comprendre les seves paraules a una dòna a la qual era difícil entendre ls versos llatins. I açò va contra aquells que rimen sobre altra materia fòra de l'amorosa; com sia que aital manera de parlar fos desde l principi trobat pera tractar d'amor.

1) Dant, com tots els antics escriptors, distingeix les diverses llengües per la particula afirmativa. La llengua italiana era la llengua de sí, la provençal, d'oc i la francesa d'oïl; perquè aquestes eren respectivament les particules que usaven, pera afirmar, els habitants de les regions de quiscuna d'eixes llengües.

I per ço, com als poetes sia concedida major llicència de parlar que als prosaics escriptors i aquests escriptors de rima no sien altres que poetes vulgars, digne es i raonivol que an ells sia major llicència largida de parlar que als altres escriptors vulgars; d'on, si alguna figura o color retoric es concedit als poetes, concedit ho es als rimadors. Doncs si veiem que ls poetes han parlat de les coses inanimades com si haguessen seny i raó i fetes les han parlar ensems, i no solament coses veres, ans coses no veres, ço es, que han dit de coses que no són que parlen i que molts accidents parlen, com si fossen substancies i homes, just es a l'escriptor de rima fer lo semblant, no sense raó alguna, més am raó, la qual après sia possible d'explanar en prosa. Que ls poetes havien així parlat, com dit resta, apar per Virgili; el qual diu que Juno, ço es, una deessa enemiga dels Troians, parlà a Eol, senyor dels vents, en eix lloc de l'*Eneida*: *Æole, namque tibi*, etc., i que aquest senyor li respongué: *Tuus, o regina, quid optes*, etc. Per boca d'aquest mateix poeta parla la que no es animada a la cosa animada, en el terç llibre de l'*Eneida*, allí: *Dardanidæ duri*, etc. Per boca de Lucà parla la cosa animada a la cosa inanimada, allí: *Multum, Roma, tamen debes civilibus armis*. Per boca d'Horaci parla

l'home a sa ciencia mateixa, com si fos altra persona; i no solament són paraules d'Horaci, més ho diu quasi interpretant al bon Homer, en la seva *Ars poetica*: *Dic mihi, Musa, virum*, etc. Per boca d'Ovidi parla Amor, com si fos persona humana, en el principi del llibre *Remei d'Amor*, quan diu: *Bella mihi, video, bella parantur, ait*. I per tot açò pot esser aclarit qui dubta en alguna part d'aquest meu llibret. I pera que am ço que he dit no s prengue massa llibertat qualche persona vulgar, dic que ni ls poetes parlen així sense raó, ni aquells que rimen deuen així parlar, no havent alguna raó d'allò que diuen; car gran vergonya seria per aquell que rimés així sots vestit de figura o de color retoric, i après demanat no sapigués despullar ses paraules d'aital vestit, en guisa que haguessen vera significació. I aquest meu primer amic i jo n coneixem força d'aquells que rimen tant estultament.

XXVI. Aquesta gentilissima dòna, de la qual se tracta en les precedents paraules, vingué en tanta gracia de la gent, que, quan pel carrer passava, les persones corrien pera veure-la, d'ont admirable joia me corprenia. I quan ella era prop d'algú, tanta honestitat venia en el cor d'aquest, que ell no gosava alçar els ulls, ni respondre al seu salut; i

d'açò molts, com experts, me podrien testimoniar a qui no ho cregués. Ella, coronada i vestida d'humilitat caminava, cap vanitat mostrant d'açò que veia i oïa. Deien molts, après que era passada: «Aquesta no es fembra, ans es un dels més bells angels del cel». I altres deien: «Aquesta es una meravella: que benehit sia l Senyor que tant meravellosament sab obrar». Jo dic que ella se mostrava tant gentil i tant plena de totes les belleses, que aquells que l'admiraven endavina- ven en ells una dolçor honesta i suau, tant que dir no ho sabien; i ningú hi havia que la pogués mirar, que no li calgués a l' instant sospirar. Aquestes i més admirables coses d'ella procedien admirablement i virtuosa. D'ont jo, pensant en açò, volent rependre l'estil de les seves lloes, proposí dir paraules en les quals dongués a comprendre les seves admirables i excel·lents influències; pera que no solament aquells que la podien sensiblement veure, ans els altres sapiguessen d'ella açò que les paraules no poden fer comprendre. Llavors diguí eix sonet:

Tant honesta i gentil ensems està
ma dòna quan a un altre ella saluda,
que trement tota llengua devé muda,
i els ulls, torbats, ni gosen a mirâ.

Ella avança, sentint-se arreu lloà,
 benignament i humil, de tots volguda,
 i sembla com si fos cosa vinguda
 de cel al món pera un portent mostrà.
 I mostra-s tant plascent a qui la mira,
 que pels ulls al cor dóna aital dolçor,
 que no pot pas comprendre qui no ho vegi.
 I apar que en els seus llavis aletegi
 un esperit süau i ple d'amor,
 que va dient a l'ànima: s'óspera.

Aquest sonet es tant facil d'entendre per allò que narrat es abans, que no ha menester cap divisió.

XXVII. Dic que aquesta dòna mia vingué en tanta gracia, que no solament era ella honrada i lloada, ans per ella eren honrades i lloades moltes. D'on jo, veient açò i volent manifestar-ho a qui açò no veia, proposí de dir encara paraules en les quals açò fos significat, i diguí aquest sonet, el qual narra com la seva virtut obrava en les altres:

Veu a la perfecció tota salut
 el qui ma dòna entre les dònes veu;
 aquella que a sa vora anà ha pogut,
 al Cel d'eixa alta gracia mercès deu.
 I es sa bellesa d'una tal virtut,
 que enveja no han les altres de son preu,
 ans infundint a totes plenitud
 d'amor, fe i gentilesa la veureu.

En sa presència tot se torna humil,
i no es sols ella que apareix plascent,
ans quiscuna per ella reb honor.
I es en tots els seus actes tant gentil,
que ningú pot haver-ne d'ella esment
que no sospiri de dolçor d'amor.

Aquest sonet té tres parts. En la primera dic entre quina gent aquesta dòna més admirable apareixia; en la segona dic com n'era d'agradosa la seva companyia; en la terça parlo d'aquelles coses que ella virtuosament obrava en altri. La segona comença aci: *I aquella que a sa vora*; la terça aci: *I es sa bellesa*. Aquesta darrera part se divideix en tres. En la primera dic ço que obrava en les dònes, açò es, per elles mateixes; en la segona dic-ço que obrava en elles per altri; en la terça dic com no solament en les dònes obrava, ans en totes les persones, i que no solament en sa presència, ans, recordant-se d'ella, admirablement obrava. La segona comença aci: *En sa presència*; la terça aci: *I es en tots els seus actes*.

XXVIII. Aprés açò, comencí a pensar un jorn sobre allò que dit havia de ma dòna, ço es, en aquests dos sonets precedents; i veient en el meu pensament que jo no havia parlat d'açò que al present temps obrava en mi, semblà-m defectivament haver parlat: per ço proposí de dir paraules en les quals jo digués com me semblava esser disposat a la seva operació, i com obrava en mi la seva virtut, i no creient poder açò narrar am la brevetat d'un sonet; comencí llavors una cançó, la qual comença:

Per tant llarg temps m'ha retingut Amor,
 i avesat a la seva senyoria,
 que així com m'era dû a la primeria,
 així es ara per mi falagador.
 Però quan ell me trau tot mon valor
 i els esperits fòra de mi esgarria,
 llavors aquesta feble ànima mia
 mon rostre fa llanguir d'aital dolçor.
 Aprés en mi Amor pren tanta virtut,
 que fa an els meus sospirs eixir parlant;
 i fòra ixen clamant
 madona, per donar-me més salut.
 Açò m'escau per tot ont ella m veu,
 i es tant pietosa cosa, que no s creu.

XXIX. *Quomodo sedet sola civitas plena populo! facta est quasi vidua domina gentium*¹. Jo era encara en la proposició d'aquesta cançó, i finida era ja aquesta sobrecrita estança, quan el Senyor de la justícia cridà aquesta gentilíssima pera ser glorificada sota la senyera d'aquella Regina beneita Maria, qual nom fou en grandíssima reverència en les paraules d'aquesta Beatriu beata. I anc que potser escauria al present tractar un quant del seu departiment de nosaltres, no es ma intenció tractar-ne aquí, per tres raons:

1) Aquestes són les primeres paraules dels *Trens* de Jeremies.

la primera es que açò no es del present proposit, si volem mirar el proemi que precedeix aquest llibret; la segona es que, admès que fos del present proposit, am tot no seria sufficient la meva ploma pera tractar, com caldria, d'açò; la terça es que, posat que fos l'una i l'altra cosa, no es convenivol tractar d'açò, car tractant-ne me caldria esser lloador de mi mateix (la qual cosa es al cap-d'avall blasmivola pera qui ho fa), i per açò deixo aital tractat a un altre glosador. No obstant açò, perquè moltes voltes el nombre del nou ha pres lloc entre les precedents paraules, d'on apar que sia no sense raó, i en sa partida aital nombre sembla que hagués molt lloc, cal aquí dir alguna cosa, car sembla al proposit convenir-hi. Per açò diré primerament com hagué lloc en sa partida, i après en signaré alguna raó, perquè aquest nombre fou pera ella tant amic.

XXX. Jo dic que, segons l'usança d'Italia, l'ànima seva nobilissima se departí en la primera hora del novè jorn del mes; i, segons l'usança de Siria, ella s departí al novè mes de l'any; perquè l primer mes es allí Tismin¹

1) Pot-ser hagués de llegir-se *Tisri* en lloc de *Tismin*. En efecte, *Tisri* es el nom del primer mes de l'any hebraic, que correspon en part al nostre Setembre i part a l'Octubre.

el qual es pera nosaltres l'Octubre. I, segons l'usança nostra, ella s departí en aquell any de la nostra era, ço es, dels anys del Senyor, en el qual el perfecte nombre¹ nou voltes era complert en aquell segle, dins el qual en aquest món ella fou posada, i ella fou dels cristians del decimterç segle². Si s volgués saber per què aquest nombre li fos tant amic, aquesta podria ser una raó, com sia que, segons Ptolomeu i segons la cristiana veritat, nou sien els cels que s mouen, i, segons comú opinió astrologica, els dits cels influeixin aquí baix segons la llur mutual posició. Aquest nombre fou amic d'ella pera donar a entendre que a la seva naixença tots els nou cels mobils perfectament s'havien entre ells. Aquesta es una raó; però, més subtilment pensant, i segons l'infalible veritat, aquest nombre fou ella mateixa; per similitud dic, i açò ho entenc així: El nombre tres es l'arrel del nou, perquè cap altre nombre, per sí mateix multiplicat, fan nou, com veiem manifestament que tres voltes tres fa nou. Doncs, si 1 tres es factor per sí mateix del nou, i el factor dels miracles per sí mateix es tres, ço es, Pare, Fill i

1) El nombre perfecte era 1 *deu* pera ls filòsops d'aquell temps.

2) El resultat d'aquests calcolcs es el 9 de Juny de 1290.

Esperit Sant, els quals són tres i un, aquesta dòna fou acompanyada del nombre nou pera fer entendre que ella era un nou, ço es, un miracle, la qual arrel es solament l'admirable Trinitat. Pot-ser encara per més subtil persona se veuria en açò més subtil raó; però aquesta es la que jo hi veig, i que més me plau.

XXXI. Aprés que la gentilissima dòna fou partida d'aquest món, romangué tota la sobredita ciutat quasi viuda i despullada de tota dignitat, i per ço jo, encar llagimejant en eixa desolada ciutat, escriguí als prínceps de la terra¹ quelcom de la seva condició, prenent aquell començament de Jeremies: *Quomodo sedet sola civitas*. I açò dic pera que ningú s meravelli de que jo ho hagi citat abans quasi com entrada de la nova materia que aprés ve. I si algú volgués retraure-m de que no escric aquí les paraules que segueixen an aquelles citades, excuso-men, perquè la meva intenció ha estada dés el principi de no escriure altrament que en vulgar, d'on, com sia que les paraules que segueixen an aquelles que són citades sien totes llatines, seria

1) Ço es, als principals personatges de la ciutat. Aquí l mot *terra* no es usat pera significar el nostre planeta, sinó en sentit de *regio*, *patria*, com quan diem *costums de la terra*, *cançons de la terra*, etc.

fòra de la meva intenció si jo les escrigués; i semblant intenció sé que hagué aquest amic meu, al qual açò escric, ço es, que jo li escrigués solament en vulgar.

XXXII. Aprés que ls meus ulls hagueren per un quant temps llagrimajat, i tant afadigats eren que jo no podia desfogar la meva tristesa, pensí voler desfogar-la am qualques paraules doloroses; i per ço proposí fer una cançó en la qual, plorant, raonés d'ella, per la qual tant dolor s'era fet destructor de l'ànima mia; i comencí llavors: *Els ulls, dolent-se del torment, etc.*

Pera que aquesta cançó sembli romandre més viuda après de finida, la dividiré abans que jo l'escrigui; i així ho faré d'aquí en avant. Jo dic que aquesta desventurada cançó té tres parts. La primera es proemi; en la segona enraono d'ella; en la terça parlo a la cançó pietosament. La segona comença ací: *Es anada Beatriu*; la terça ací: *Pietosa cançó meva*. La primera se divideix en tres: en la primera dic per qu'è'm resolc a parlar; en la segona dic a qui vull parlar; en la terça dic de qui vull parlar. La segona comença ací: *I perquè men record*; la terça ací: *I tot parlant après*. Aprés, quan dic: *Es anada Beatriu*, enraono d'ella i d'açò n faig dues parts. Primerament dic la causa per la qual fou partida; après dic com altres planyen son departiment i comença aquesta part ací: *De sa bella persona*. Aquesta part se divideix en tres. En la primera dic qui no la plora; en la segona dic qui la plora; en la terça dic la meva condició. La segona comença ací: *Pro greu tristesa*; la terça: *Crudel angoixa*. Aprés, quan dic: *Pietosa cançó meva*, parlo an aquesta meva cançó, designant-li a quines dónes deu anar i que amb elles s'estiga.

Els ulls, dolent-se del torment del cor,
han soferta de llagrimas greu febre,

talment que per vençuts desde ara s donen.
Ara, si en mon dolor vull desfogar-me,
que a poc a poc cap a la Mort me mena,
cal-me sempre parlar exhalant queixes.
I perquè men record que moltes voltes
de ma dòna parlí, mentres vivia,
volenter, gentils dònes, am vosaltres,
no vull parlar-ne amb altres
sinó am tot cor gentil que en dòna sia;
i tot parlant, après, os diré d'ella
que ja es anada al cel sobtadament
i deixà Amor vora al meu cor gement.
Es anada Beatriu al cel més alt,
als regnes ont els angels en pau viuen,
i amb ells està; i us ha deixades, dònes.
Estremituts, no obstant, no us l'arrencaren
de fred ni de calor, com passa a un altri;
ans fou tant solament sa gran bontat.
Car la pura claror de su humiltat
penetrà fins al cel am tal virtut
que féu meravellar al Senyô altíssim,
talment que li vingué desig dolcíssim
de cridar-la a l'eterna beatitud;
i a Ell desde ací baix ascendir feu-la;
perquè veia que aquesta terra vil
no era digna de cosa tant gentil.
De sa bella persona ja es partida,
plena de gracia l'ànima gentil,
que ja està gloriōsa en son lloc digne.

Qui no la plany quan d'ella s'enraona
té l cor de pedra tant malvatge i vil,
que en ell no pot entrâ esperit benigne.
En vil cor prou enginy no pot haver-hi
que imaginar quelcom sobre ella pugui,
i per ço no li ve desig de llagrimas;
prò greu tristesa n té i mortal angoixa
de sospirar i de tants plors morir-se,
i de conort son ànima despulla,
qui algun cop pensa com tant gran bellesa
tant aviât ens fou pel Senyor presa.
Crudel angoixa ls forts sospirs me donen,
quan la meva memoria, a la ment trista,
aquella que ha ferit mon cor, remembra;
i pensant en la mort moltes vegades,
un suau desig men ve tant inefable,
que les colors del rostre me trasmuda.
Quan ben absort me té ma pensa trista,
per tot arreu m'assalta tant greu pena,
que el dolor que jo sento me retorna;
i tal devinc llavores,
que la vergonya, de les gents m'allunya.
Après, plorant tot sol, en ma complanta,
Beàtriu jo clam, i dic: «Ara ja ets morta!»
I mentres jo la clam, açò m conforta.
Plorar de dol i sospirar d'angoixa
m'oprimeixen el cor per on sol vagi,
talment que a qui m vegés pietat faria.
I ço que estada n'es la vida meva,

après que al ditxós regne anà ma dòna,
 llengua no hi ha que dir-ho sapigués;
 i per ço, oh dònesh!, anc que jo ho volgués,
 ço que jo só, tampoc dir-vos sabria,
 tant me dóna a sofrir la dura vida;
 la que es tant envilida,
 que tot-hom, «T'abandon» ja apar que m digui,
 quan me veuen la faç tant esmortida.
 Prô, ço que sia ho veu ma dòna cara,
 i jo d'ella mercè n'esper encara.
 Pietosa cançó meva, plorant vés-ten,
 i troba les donzelles i les dònesh
 a qui tes germanetes¹
 abans portar solien dolça joia;
 oh tu, la filla del dolor!, fes via
 i les faras, plorosa, companyia.

XXXIII. Après que escrita fou eixa
 cançó, vingué a mi una persona, que, segons
 el grau de l'amistat, era pera mi l'amic im-
 mediat après el primer; i aquest fou de tant
 estreta sanguinitat amb aquesta gloriosa,
 que ningú més proxim li era². I quan fou am
 mi pera enraonar, me pregà que jo li digués
 alguna cosa per una dòna que s'era morta; i
 simulava ses paraules, pera que semblés que
 parlava d'una altra, la qual era morta poc

1) Les cançons precedents.

2) Aquest era! germà de Beatriu, Manetto.

temps havia; d'on jo, adonant-me que aquest parlava sols d'aquella benehida, diguí que faria ço que l seu prec me demanava. D'ont jo, après pensant en açò, proposí fer un sonet en el qual me lamentés un quant i donar-lo an aquest amic meu, pera que semblés, que pera ell l'hagués fet. I diguí llavors: *Veniu a*, etcetera.

Aquest sonet té dues parts. En la primera prego als fedels d'Amor que m'escoltin; en la segona parlo de la meua misera condició. La segona comença así: *Els quals desconsolats*, etc.

Veniu a oir los meus sospirs, veniu,
 oh cors gentils, que pietat ho ansia;
 els quals desconsolats ja van fent via,
 i altrament de dolor no fóra viu.
 Car, sent de mi mateix poc compassiu,
 els meus ulls, més sovint que no voldria,
 fadigats de plorar la dòna mia,
 no desfoguen mon cor en amarg riu.
 Sentireu mos sospirs clamar sovint
 a ma dòna gentil, que ja es partida
 al segle digne de sa gran virtut,
 i menyspreuar, alhora, aquesta vida
 an aquesta pobre ànima sofrint,
 abandonada ja de sa salut.

XXXIV. Après que haguí dit eix sonet, pensant qui era aquest, al qual pensava do-

nar-lo quasi com pera ell fet, vegí que pobre me semblava l present i meçquí pera persona tant íntima d'aquesta gloriosa. I per ço, abans que jo li dongués el sobrescrit sonet, fiu dues estances d'una cançó, posant l'una en boca d'aquell verament, i l'altra en la meva, anc que sembli una i altra per una persona dita a qui no mira subtilment. Més qui subtilment les mira veu bé que diverses persones hi parlen; en ço que l'una no nomena dòna seva an aquesta, i l'altra sí, com apar manifestament. Aquesta cançó i aquest sonet li doní, dient que pera ell sol fets els havia.

La cançó comença: *Quiscuna volta*, i té dues parts. En l'una, açò es, en la primera estança, se plany aquest car amic meu, separat d'ella; en la segona'm lamento jo, açò es, en l'altra estança que segueix: *I al fons de mos sospirs*. I així apar que en aquesta cançó se lamentin dues persones, l'una de les quals se lamenta com germà, l'altra com servidor.

Quiscuna volta, oh laç!, que m ve a memoria
que ja no dec mai més en eixa vida
veure la dòna per qui tant sofreixo,
tant greu doló a l'entorn del cor congria
la ment anguniosa,
que dic: «Anima meva, no ten vas?
Que ls torments, que séns treva portaras
en la terra que tens tant avorrida,
tot tremolar me fan de greu paüra».

Per ço la Mort clam ara
com el meu desitjat repòs dolcíssim:
«Oh vina a mi», li dic amb aital ansia,
que só envejós de qualsevol que mori.
I al fons de mos sospirs en secret vibra
un sò de pietat
que va clamant la Mort a totes hores.
Vers ella ls meus desitjos se giraren,
dés que la dòna mia
fou presa de la seva crudeltat;
car la visió de sa süau beltat,
fugint llavores de la nostra vista,
devingué gran esperital bellesa,
que ja pel cel escampa
gran llum d'amor, que als angels ja saluda,
i a l'intel·lecte llur alt i subtil
omple d'admiració, de tant gentil.

XXXV. En aquell jorn, en el qual se
cumplia l'any, que aquesta dòna era feta dels
ciutadans de vida eterna, jo m trobava asse-
gut en un lloc en el qual, recordant-me d'ella,
dibuixava un angel sobre unes tabletes; i
mentres jo l dibuixava girí ls ulls i vegí-m
voitat d'homes als quals calia fer honor.
I esguardaven allò que jo feia; i, segons me
fou dit après, ells hi eren estats un quant
temps abans que jo no me n'adongués. Quan
els vegí m'alcí, i saludant els diguí: «Un altre

era al present am mi, i per ço distret estava». Partits aquests, retorní a la meua obra, ço es, dibuixar figures d'angels; fent açò me vingué un pensament de dir paraules en rima, quasi per l'aniversari d'ella, i escriure an aquells que eren vinguts a mi. I diguí llavors aquest sonet, que comença *Era llavors vinguda*, el qual té dos començaments; i per ço l dividiré segons l'un i l'altre.

Dic que, segons el primer, aquest sonet té tres parts. En la primera dic que aquesta dòna estava ja en la meua memoria; en la segona dic ço que Amor feia de mi; en la terça dic els efectes d'Amor. La segona comença aci: *Amor que*; la terça aci: *Plorant eixien*. Aquesta part se divideix en dues. En l'una dic que tots els meus sospirs eixien parlant; en l'altre dic com alguns d'ells deien certes paraules diverses de les dels altres. La segona comença aci: *Però aquells*. D'aquesta mateixa manera se divideix segons l'altre començament, salvat que en la primera part dic quan aquesta dòna fou així vinguda a la meua ment; ço que no dic en l'altra.

PRIMER COMENÇAMENT

Era llavors vinguda a la ment mia
la gentil dòna, que tant bé atresora,
que al cel de l'humiltat, ben a la vora,
pel Senyor es posada, de Maria.

SEGON COMENÇAMENT

Era llavors vinguda a la ment mia
aquella gentil dòna, que Amor plora,

tot just quan sa virtut fins a ma vora
vos atragué a mirar ço que fahia¹.
Amor, que al pensament ja la sentia,
en mon trist cor s'era esvetllat alhora,
i cridava als sospirs: «Anau a fòra»;
per ço am dolor quiscun sen departia.
Plorant eixien fòra del meu pit
amb una veu que moltes voltes mena
les llagrimes de dol a tristes cares.
Però aquells, que n'exien am més pena,
anaven tots dient: «Noble esperit,
avui fa un any que al Paradís pujares».

XXXVI. Aprés per algun temps, com
sia que jo fos en un lloc en el qual me recor-
dava del passat temps, molt pensós estava, i
am dolorosos pensaments talment que m
feien exteriorment semblar d'un aspecte de
terrible defalliment. Llavors jo, adonant-me
del meu torment, alcí ls ulls pera veure si al-
tri m veia; i vegí una gentil dòna jove i molt
bella, la qual d'una finestra estant m'esguar-
dava molt pietosament, segons ço que jo
veia; així que tota la pietat semblava en ella
congruada. Per ço, com sia que quan els mí-
sers veuen altri haver d'ells compassió, més
prest se mouen a plorar, quasi com havent

1) Forma arcaica de *feia*.

d'ells mateixos pietat, jo sentí llavors els meus ulls que començaven a voler plorar; però, tement de no mostrar la meva pena, fugí del davant dels ulls d'aquesta gentil; i deia après entre mi mateix: «No pot esser que en aquella pietosa dòna no sia nobilíssim amor». I per ço proposí de dir un sonet en el qual jo li parlés i clogués en ell tot açò que narrat es en eix raonament. I perquè aquesta raó es assats manifesta no l dividiré.

Vegeren els meus ulls quanta pietat
un jorn aparegué en vostra figura,
quan el gest esguardaveu i el posat
que m feia pendre ma crudel ventura.
I adoní-m que en la trista qualitat
llavors pensaveu de ma vida obscura,
i de mostra am mos ulls tanta viltat
sobtà-m llavors dins del meu cor paüra.
Del davant vos fugí, que en eix instant
sentí-m pujar les llagrimas del cor,
que havia somogut la vostra vista.
I après deia en la meva ànima trista:
«Deu viure en eixa dòna aquell amor,
el mateix que m fa anar així plorant».

XXXVII. Escaigué après que on-se-
vulla que aquesta dòna me vegés, devenia
d'una expressió pietosa i d'un color palid,

quasi com d'amor; d'on moltes vegades me recordava de la meva nobilíssima dòna, que amb un semblant color sem mostrava. I, certament, moltes voltes, no podent llagrimejar ni desfogar la meva tristor, jo anava pera veure aquesta pietosa dòna, la qual semblava que tregués les llagrimes fòra dels meus ulls per la seva presència. I per açò me vingué voluntat de dir paraules parlant a ella; i diguí aquest sonet, que comença *Color d'amor*, i que es clar sense dividir-lo, per sa precedent explicació:

Color d'amor i pietós semblant,
 jamai ha pres tant admiràblement
 rostre de dòna, mentre està veient
 ulls eternits o inconsolable plant
 com el vostre, quan sempre que al davant
 veieu mon rostre en palid llanguiment;
 i per vós qualche cosa m ve a la ment¹,
 que apar que senti l cor quasi esclatant.
 Els ulls plorosos mai jo puc haver
 sense que a vós no esguardin molt sovint,
 pel gran desig que senten de plorà,
 i feu créixer talment el seu voler,
 que de desig se senten consumint;
 més, plorar davant vós no n saben ja.

1) Vol dir que li torna a la memoria la morta Beatriu.

XXXVIII. Jo arribí a un tal punt per la vista d'aquesta dòna, que ls meus ulls començaren a delitar-se massa veient-la; d'on moltes voltes men penedia, i m'havia per molt vil i més voltes encara blasmava la vanitat dels meus ulls, i els deia en el meu pensament: «Vosaltres solieu fer plorar a qui veia la vostra dolorosa condició, i ara sembla que vulgau oblidar-ho per aquesta dòna que us mira, i que no us mira sinó en quant li pesa la trista memoria de la gloriosa dòna que soueu plorar; més, feu tot ço que pogueu; que jo vos la recordaré molt sovint, malehits ulls; i mai, si no après la mort, s'haurien les vostres llagrimes d'haver aturat». I quan entre mi mateix així havia parlat als meus ulls, també ls sospirs m'assaltaven grandissims i anguniosos. I pera que aquesta batalla, que am mi jo havia, no romangués sabuda solament del míser que la sentia, proposí de fer un sonet, i d'explicar-hi aquesta horrible condició, i diguí aquest que comença: *Les llagrimes*, etc.

El sonet té dues parts. En la primera parlo als meus ulls com parlava l meu cor dintre mi mateix; en la segona desfaig algun dubte, manifestant qui es el que així parla; i aquesta part comença ací: *Així diu*. Podria encara fer més divisions, però fóra debades, perquè es prou clar per les precedents paraules.

Les llagrimas amargues que heu vessat,
ulls meus, durant el vostre llarg dolò,
han fet sempre plorar de compassió
a tot-hom que vos hagi un cop mirat.
Més, ara ja ho haguereu oblidat,
si jo fos de ma banda tant felló,
que no us en destorbés tota ocasió,
remembrant-vos aquella que heu plorat.
La vostra vanitat me fa pensar,
i m'esglaia talment, que jo tem fort
del rostre d'una dòna que ara us mira.
No deurieu jamai, sinó per mort,
nostra dòna, que es morta ja, oblidar:
així diu el meu cor, i après sospira.

XXXIX. Posà-m la vista d'aquesta
dòna en tant nova condició, que moltes vol-
tes hi pensava com en persona que massa me
plagués; i pensava d'ella així: «Aquesta es
una dòna gentil, bella, jove i discreta, i apa-
reguda pot-ser per voluntat d'Amor, pera
que la meva vida s'hi reposi». I moltes voltes
pensava més amorosament, talment que l
cor hi consentia, ço es, en el meu pensament.
I quan havia en açò consentit, jo m repensa-
va així com per la raó mogut, i deia entre mi
mateix: «Bah, quin pensament es aquest que
de tant vil faisó me vol consolar, i no m
deixa quasi altre pensament?» Après sen re-

dreçava un altre, i deia: «Puix que tu ets estat en tanta tribulació d'Amor, per què no vols tu fugir de tanta amargor? Tu veus que açò es un anhel, que fa eixir al seu davant els desigs d'Amor, i prové de tant gentil lloc, com es el dels ulls d'aquella dòna, que tant pietosa am tu s'es mostrada». I havent jo així més voltes combatut en mi mateix, en volguí dir encara algunes paraules; i com sia que en la batalla de pensaments vencien aquells, que per ella parlaven, me semblà que calia parlar d'ella, i diguí aquest sonet, el qual comença: *Un gentil pensament*; i diguí *gentil* en quant enraonava a gentil dòna, que per altra part era vilíssim.

En aquest sonet faig dues parts de mi mateix, segons les parts en que'ls meus pensaments eren dividits. Una part l'anomeno *Cor*, açò es, l'apetit; l'altra *Anima*, açò es, la raó, i dic com l'un parla a l'altra. I que justificat sia nomenar l'apetit *Cor* i la raó *Anima* assats es manifest a tots aquells als que m plau que açò sia comprensible. Ver es que en el precedent sonet jo poso la part del cor contra la dels ulls, i açò sembla contrari a ço que dic al present. I per ço dic que també allí l' *Cor* vol significar l'apetit, perquè més gran desig jo tenia de recordar-me de la gentilíssima dòna mia, que de veure l'altra, anc que algun apetit n'hagués encara, però molt lleuger; d'on resulta que l'una proposició no es contraria a l'altra. Aquest sonet té tres parts. En la primera començo a dir an aquesta dòna com el meu desig sem gira tot vers ella; en la segona dic com l'ànima, açò es, la raó, parla al cor, açò es, a l'apetit; en la terça dic com li respon. La segona comença aci: *L'ànima diu al cor*; la terça aci: *Ell li respon*.

Un gentil pensament, parlant de vós,
am mi a morar s'arriba freqüentment,
i raona d'amor tant dolçament,
que fa consentí al cor en ses dolçòs.
L'ànima diu al cor, parlant amdós:
«Qui es aquest que consola nostra ment,
i la seva virtut es tant potent,
que cap més pensament deix està am nos?»
Ell li respon: «Oh tu, ànima pensosa,
es un novell esperitet d'amor,
que de tots sos desigs me fa present.
Tota sa vida i tot el seu valor
vingué dels ulls d'aquella pïetosa,
que s torbava veient nostre torment».

XI. Contra aquest adversari de la raó se dreçà un dia, quasi a l'hora de nona, una forta visió dins de mi; me semblava veure aquesta gloriosa Beatriu amb aquella vestimenta de color sagnós am la qual aparegué primerament als meus ulls, i semblava-m jove, de semblant edat an aquella, en que per primer cop la vegí. Llavors comencí a pensar en ella; i, segons l'ordre del temps passat, recordant-men, el meu cor començà dolorosament a penedir-se del desig, del qual tant vilment s'havia deixat ensenyorir uns quants dies contra la constancia de la raó; i, llençat aquest aital malvat desig, se giraven tots els

meus pensaments a la llur gentilíssima Beatriu. I dic que de llavors en avant comencí a pensar en ella talment am tot el cor vergonyós, que ls sospirs manifestaven açò moltes vegades; per ço que quasi tots deien en la llur eixida allò que en el cor s'enraonava, ço es, el nom d'aquella gentilíssima i com se departí de nosaltres. I moltes voltes esdevenia que tant dolor havia en sí algun pensament, que jo l'oblidava a ell mateix, i allí on jo era. Per aquest revifament de sospirs se reen-cengué l llagrimaig talment, que ls meus ulls semblaven dues coses que desitgessen solament plorar; i sovint esdevenia que per la llarga duració dels plors, a l'entorn llur se feia un color emporprat com aparèixer sol per qualche sofriment que qualsevulga senti: apar, doncs, que per la llur vanitat foren dignament punits. Així que, d'eix punt en avant, no pogueren mirar ningú, que ls mirés amb intenció d'atraure-ls a culpable pensament. Volent jo, doncs, que aital desig malvat i vana temptació apareguessen destruits, talment que cap dubte poguessen induir les rimades paraules, que jo havia dites abans, proposí fer un sonet en el qual jo enclogués la sentència d'aquesta raó. I diguí llavors: *Oh laç!*, etc.

Diguí *laç* perquè m'avergonyia de que ls meus ulls haguessin estat talment lleugers. Aquest sonet no l'divideixo, car son assumpte es prou clar.

Oh *laç*! Mentre am sospirs aitals sospiri,
 que naixen tots dels pensaments del cor,
 seran mos ulls vençuts, i séns valor
 de mirar cap persona que mels miri.
 I són tals, que quiscun sembla un deliri
 de llagrimar i de mostrar dolor,
 i moltes voltes ploren tant, que Amor
 els ceneix la corona de martiri.
 Pensaments i sospirs, en el meu pit,
 devenen ben sovint tant angoixosos,
 que Amor hi tramorteix de tants torments;
 perquè tenen en ells, els dolorosos,
 el nom dolcíssim de madoña escrit,
 i sobre de sa mort molts pensaments.

XLI. Aprés aquesta tribulació esdevingué (en aquell temps quan molta gent anava a veure aquella Imatge beneita, la qual Jesucrist ens deixà pera record de la seva faç bellíssima, la qual veu la dòna meva gloriosament¹⁾ que uns quants pelegrins passaven per un carrer, que es quasi al mig de la ciutat, on nasqué, visqué i morí la gentilíssima dòna, i caminaven, segons me semblà, molt

1) L'imatge de Jesús, coneguda vulgarment per la *Verónica*, que s conserva a Roma.

concirosos. Pensant, doncs, en ells, diguí entre mi mateix: «Aquests pelegrins me semblen de llunyes terres i no crec que hagin mai sentit parlar d'aquesta dòna, i no n saben res; ans els llurs pensaments són d'altres coses que aquesta; i pot-ser pensin en els llurs amics llunyans, els quals no coneixem». Aprés deia entre mi mateix: «Si jo pogués aturar-los un quant temps, jo sol els faria plorar abans que ells isquessen d'aquesta ciutat, car jo diria paraules que farien plorar a qualsevulga les sentís». Allunyats, doncs, aquests de la meua vista, proposí fer un sonet en el qual manifestés ço que jo havia dit entre mi mateix; i pera que semblés més pietós proposí escriure-l com si jo ls hagués parlat. I diguí aquest sonet, el qual comença: *Ah, pelegrins*, etc.

Digui *pelegrins* segons l'ampla significació del vocable; perquè pelegrins poden ser de dues maneres, ja en sentit ample, ja en estret. En l'ample, en quant es pelegrí qualsevol que sia fóra de la seva Patria; en sentit estret no s'anomena pelegrí sinó aquell que va vers el Santuari de Sant Jaume o'n torna. I per açò cal saber que de tres maneres s'apel·len propiament les gents que van al servei de l'Altíssim. S'apel·len *Palmers*, en quant van a ultramar, d'on molts en porten la palma; s'apel·len *pelegrins* en quant van al Santuari de Galicia, ja que la sepultura de Sant Jaume fou més llunyana de la seva Patria que la de cap altre Apostol; s'apel·len *romeus* en quant van a Roma, ont aquests que jo dic *pelegrins* anaven. Aquest sonet no's divideix perquè prou clar es son argument.

Ah, pelegrins que capficats anau
 pot-ser per cosa que no us es present¹,
 ¿veniu vosaltres de tant llunya gent,
 com a la nostra vista ara us mostrau,
 que no us veig pas plorar mentres passau
 pel mig de la ciutat nostra gement,
 com homes que no haguessen cap esment
 de la tribulació que en ella escau?
 Si es que restau, am voluntat d'oír,
 ben cert el cor en sos sospirs me diu
 que n'eixireu après llagrimejant.
 Ella² ha perdut la seva Beatriu;
 i tots els mots que d'eixa s poden dir
 de fer plorar als altres virtut han.

XLII. Aprés enviaren dues dones gentils a pregar-me que ls trametés algunes d'aquestes paraules meves rimades. Considerant, doncs, la llur noblesa, proposí fer una cosa nova pera trametre-la amb aquelles, pera que més honorablement complís llurs prec. I diguí llavors un sonet, el qual narra l meu estat, i envií a elles el precedent sonet, acompanyat d'un altre que comença: *Veniu a oír*, etc. El sonet que jo fiu llavors es: *Ultra l'esfera*, etc.

1) Ço es, pels llurs parents i amics allunyats al present d'ells.

2) La ciutat.

Aquest sonet té cinc parts. En la primera dic allí on va l meu pensament, nomenant-lo amb el nom d'un efecte seu; en la segona dic perquè va per amunt, i qui'l fa així pujà; en la terça dic açò que veu, açò es, una dòna glorificada, i el nomeno llavors *Esperit pelegrí*, car esperitualmente va per amunt, i així com pelegrí l qual es fóra de la seva Patria; en la quarta dic tal com ell la veu, açò es, en qualitat aital que jo no la puc comprendre; es a dir, que l meu pensament s'eleva en eixa qualitat fins a un grau tant alt que l meu enteniment no ho pot comprendre: com sia que l nostre enteniment sia respecte an aquelles beneïtes ànimes, com nostre debil ull respecte al Sol; i açò ho diu el filosof Aristotil en el segon llibre de la *Metafisica*. En la quinta dic que anc que jo no pugui veure fins on me porta l pensament, ço es, fins a la seva admirable essencia, al menys sé que estic pensant en la dòna mia, perquè jo sento molt sovint el seu nom en el meu pensament; i cap a la fi d'aquesta quinta part dic: *Amigues meves* pera donar a entendre que són dònes aquells am qui parlo. La segona part comença: *Intel·ligencia nova*; la terça: *Quan ha arribat*; la quarta: *Veu-la talment*; la quinta: *Que parla*. Encara s podria més subtilment dividir i fer-se més comprensible; però s pot passar amb aquesta divisió, i per açò no m cur de dividir-lo més.

Ultra l'esfera que més lenta gira,
 passa l sospir que m'ix dels fons del cor¹:
 intel·ligencia nova, que l'Amor
 en ell posà plorant, vers dalt el tira.
 Quan ha arribat allí on desitja, ovira
 una dòna immortal que reb honor,
 i tant llu, que am son propri resplendor
 l'esperit pelegrí la veu i admira.

1) Vol dir que ls seus sospirs van tant amunt que traspassen la nona i darrera esfera (el primer mobil), i arriba a la Gloria.

Ve-u-la talment, que après, quan m'ho reidiu,
jo no l'entenc, talment parla subtil
al cor atormentat que l fa parlar.
Que parla, no més sé, de ma gentil,
car molt sovint recorda Beatriu,
i açò si, amigues meves, ho entenc clar.

XLIII. Après aquest sonet, m'aparegué una admirable visió, en la qual vegí coses que m feren proposar no dir res més d'aquesta Benhaurada fins a tant que jo pogués més dignament tractar d'ella. I per arribar an açò, jo estudió quant puc, així com ho sab ella verament. Així es que, si plau an Aquell pel qual totes les coses viuen que la meva vida per alguns anys se conservi, esper dir d'ella ço que mai fou dit de cap altra¹. I après, plascia an Aquell que es Senyor de la cortesia, que la meva ànima sen pugui anar a veure la gloria de la dòna seva, ço es, aquella benhaurada Beatriu, que gloriosament mira la faç d'Aquell, *qui est per omnia sæcula benedictus*.

1) En eixes paraules se veu que, ja en la seva joventut, Dant havia concebut l'idea del seu gran Poema *La Divina Comedia*.

OBRES DEL TRADUCTOR

PUBLICADES

	<u>Pesetes</u>
Nova Primavera , poema líric. Pri- meres poesies	2
Llibre d'Amor . Cants íntims	2
La Vida Nova de Dant Allighieri , traduida al català, am tots els sonets i cançons.	o'50

EN PREPARACIÓ

Tres poemes: EL POEMET DE LES ROSES. —
HERO I LEANDRE. — EL FILL PRODIC.
Odes